

Rullestad og Skromme Energi AS – tillatelse til bygging av Kvernhuselva, Skromme og Bordalen kraftverker i Etne kommune, Haugaland Kraft Nett AS – tillatelse til bygging og drift av 66 kV kraftledning fra Rullestad til Blåfalli III i Kvinnherad kommune

IV Departementets bemerkninger

1. Innledning

Rullestad og Skromme Energi AS (RSE) har søkt om tillatelse etter vannressursloven til bygging av fire kraftverk etter hovedalternativet: Kvernhuselva, Skromme, Rullestad 2 og Bordalen 1. I søknaden er årlig produksjon i Kvernhuselva kraftverk (9,9 GWh), Skromme kraftverk (11,5 GWh), Rullestad 2 kraftverk (36,8 GWh) og Bordalen 1 kraftverk (88,6 GWh). Til sammen vil hovedalternativet gi en beregnet årlig produksjon på 146,8 GWh.

I RSEs brev av 8.7.2016 anslås produksjonen i Kvernhuselva kraftverk til 9,3 GWh, Skromme kraftverk 8,9 GWh, Rullestad 2 kraftverk 26 GWh og Bordalen 1 kraftverk 76,5 GWh. Oppdaterte tall for vil hovedalternativet gi en beregnet årlig produksjon på 121 GWh, som er en reduksjon på mer enn 15%. Departementet legger de oppdaterte tallene til grunn.

RSE har også søkt om tillatelse etter energiloven til å legge en 200 meter kabel i tilknytning til Kvernhuselva kraftverk, en 2 500 meter enkel kabel i tilknytning til Rullestad kraftverk og en 1 100 meter dobbel kabel knyttet til Bordalen kraftverk.

RSE har videre søkt om tillatelse etter energiloven til å installere generatorer på 15 MVA for Rullestad 2 kraftverk, inntil 30 MVA for Bordalen kraftverk, 3,5 MVA for Kvernhuselva kraftverk og 4 MVA for Skromme kraftverk. I tillegg kommer nødvendig elektrisk anlegg. RSE har i brev av 8.7.2016 forutsatt en redusert installert effekt i Rullestad 2 på 9,8 MW.

Det er videre søkt om nødvendig tillatelse etter forurensingsloven for gjennomføring av tiltaket.

RSE er eid av Småkraft AS (35%) og samtlige rettighetshavere som er berørt av utbyggingsplanene (65%). Falleierne beholder eiendomsretten til de ressursene som eventuelt skal tas i bruk, og det er ikke søkt om ekspropriasjon av fallrettigheter eller grunn.

Sunnhordland Kraftlag Nett AS har i 2010 søkt om konsesjon etter energiloven for en om lag 26 kilometer lang 66kV luftledning fra Rullestad til Blåfalli III, med tilhørende transformeringsanlegg i Rullestad transformatorstasjon og utvidelse av Blåfalli III koblingsanlegg, slik at det blir plass til en transformatorstasjon.

Anleggene er planlagt bygd i Etne og Kvinnherad kommuner for å sikre nettilknytning for vannkraftverk i Rullestad og øvrige planlagte kraftverk langs Åkrafjorden. Søknaden legger opp til at hele kraftledningen bygges som luftledning. Haugaland Kraft Nett AS (HKN) har senere overtatt ansvar for nettdrift i området og står som søker for nettkonsesjonen.

2. NVEs innstillinger

NVE anbefaler i innstilling 18.12.2014 at RSE får konsesjon til bygging av Kvernhuselva, Skromme og Bordalen kraftverk etter alternativ 2 eller 3. NVE mener at fordelene ved 88,7 GWh ny, fornybar kraftproduksjon er klart større enn de samlede skadene og ulempene for allmenne og private interesser ved utbygging av disse kraftverkene. Med nye tall fra RSE tilsvarer NVEs innstilling 77 GWh.

NVE frarår at det gis konsesjon til Rullestad 2 og Bordalen kraftverk etter alternativ 1 og mener skadene og ulempene ved utbygging av disse er klart større enn den samfunnsmessige nytten.

NVE viser til at full utbygging etter hovedalternativet ikke er forenlig med å opprettholde grunnlaget for friluftsliv, reiseliv og turisme. NVE peker på at Rullestad 2 ikke er forenlig med å opprettholde attraksjonsverdien av Rullestadvuget og den gamle Postvegen. Når det gjelder Bordalen 1 peker NVE særlig på de negative virkningene ved redusert vannføring i Sagfossen, men også at Stortinget tidligere har avslått overføring herfra i forbindelse med Nordoverføringen som var planlagt som en del av Sauda-utbyggingen.

NVE har også tatt med i vurderingen at finansieringen av overføringsledningen som HKN har søkt om, vil påvirkes av hvor stor utbygging som blir tillatt i RSE-prosjektet.

NVE har i innstilling 18.12.2014 anbefalt at HKN får konsesjon til bygging av en ny ca. 26 kilometer lang 66 kV kraftledning fra Rullestad via Tøsse til Blåfalli III etter alternativ A1. Det anbefales også konsesjon til tilhørende transformeringsanlegg i Rullestad og Blåfalli III.

3. Vurderingsgrunnlaget

I departementets vurdering av om konsesjon skal gis etter vassdrags- og energilovgivningen, må fordelene og ulempene ved det omsøkte tiltaket veies opp mot hverandre. Skader og ulemper for både allmenne og private interesser skal hensyntas.

Bevaring av naturmangfoldet inngår i skjønnsutøvelsen ved saksbehandlingen etter vassdrags- og energilovgivningen. Det innebærer at miljøkonsekvensene ved kraftverksutbygging i Rullestad og Skromme og bygging av kraftledningen må vurderes i et helhetlig og langsiktig perspektiv, der tiltakets bidrag til den nasjonale

satsingen på fornybar energi og hensynet til kraftbalansen avveies mot forringelsen eller tapet i naturmangfoldet.

Bestemmelsen i naturmangfoldloven § 8 og prinsippene i samme lov §§ 9-12 legges til grunn som retningslinjer for vedtak etter vassdragslovgivningen. Det vises i den sammenheng til forvaltningsmålene om naturtyper, økosystemer og arter i naturmangfoldloven §§ 4 og 5. Disse forvaltningsmålene blir iaktatt ved departementets behandling etter vassdragslovgivningen.

Bakgrunnen for søknaden om konsesjon til kraftledningen var planene om nye vannkraftverk i Eikemoelva og Rullestadområdet. Ledningen vil også kunne bidra til å realisere andre kraftprosjekter langs Åkrafjorden. Vedtak i søknadene fra RSE og HKN fattes samtidig og vil vurderes i hvert sitt kapittel nedenfor.

I tråd med naturmangfoldloven (nml.) § 8 første ledd om kunnskapsgrunnlaget, bygger departementet sin vurdering og tilråding på følgende:

- NVEs innstillinger av 18.12.2014.
- Søknaden fra RSE av 12.09.2011 med tilhørende konsekvensutredning (KU) med egne fagrapporter.
- Søknader fra SKL nett av 02.05.2006 og 08.12.2010 med tilhørende utredninger.
- Norsk Rødliste 2015.
- Høringsuttalelser til NVEs innstilling og senere innkomne innspill.
- Befaring 18.-19.06.2015 og innspill presentert her.
- Tilleggsinformasjon fra RSE oversendt 8.7.2016.

Departementet finner at tiltakene er godt nok opplyst ved gjennomførte utredninger og høringer til at vedtak kan fattes. Departementet viser til at materialet antas å gi den kunnskap som kreves om landskapet, utbredelse av naturtyper, den økologiske tilstanden i området og arters bestandssituasjon. Også virkningene av tiltakene er beskrevet på tilstrekkelig vis.

4. Departementets vurdering av vannkraftverkernes virkninger

Søknaden omfatter fire kraftverk: Kvernhuselva, Skromme, Rullestad og Bordalen. Rullestad er presentert med to alternativer, Bordalen med tre. Dette gir til sammen en rekke mulige alternativer. I det følgende vil det hovedsakelig være fokus på hovedalternativet. De fire kraftverkene behandles samlet under hvert tema, men i vurderingene fokuseres primært på de mest konfliktfylte delene av tiltakene.

4.1 Samfunnsmessige virkninger

Den viktigste samfunnsmessige nytten med RSEs omsøkte kraftverk vil være produksjon av ny fornybar kraft. De fire kraftverkene vil som omsøkt, med reviderte tall, produsere om lag 121 GWh per år, og være et verdifullt bidrag til målet om økt fornybar kraftproduksjon. Ingen av kraftverkene benytter seg av regulert vann.

Oppdaterte kostnadsanslag fra RSE gir en utbyggingspris på 2,56 kr/kWh uten nettkostnad og 3,72 kr/kWh med nettkostnad. NVEs alternativ vil gi en utbyggingspris på 2,64 kr/kWh uten nettkostnad og 4,47 kr/kWh med nettkostnad.

Forskjellen på søknaden og NVEs innstilling er at alternativet Rullestad 2 er tatt ut i NVEs innstilling, og alternativet Bordalen 1 er byttet med Bordalen 2. Forskjellen utgjør en kraftproduksjon på om lag 44,1 GWh årlig. Utbygging etter hovedalternativet gir lavere total utbyggingspris, høyere kraftproduksjon og bedre lønnsomhet i prosjektet. Nåverdiberegning av prosjektet gir imidlertid en positiv nåverdi av prosjektet også med NVEs alternativ.

Utbyggingskostnadene er basert på RSEs egne anslag. Hvor store de faktiske utbyggingskostnadene vil bli, vil først være kjent etter at detaljplan er vedtatt og anbudskonkurranse er holdt. Det vil da være opp til søker å avgjøre hvorvidt prosjektet totalt sett vil være bedriftsøkonomisk lønnsomt.

RSEs prosjekt er den største kostnadsbæreren for å realisere den omsøkte kraftledningen fra Rullestad til Blåfalli III. Denne ledningen vil være avgjørende for utbygging av småkraftpotensialet i området. Ved å redusere utbyggingen i RSEs prosjekt vil nettkostnadene for de øvrige prosjektene i området øke. Sannsynligheten for å kunne bygge ledningen, og dermed utløse kraftpotensialet i området, øker dermed med hvor stort prosjekt RSE vil kunne bygge ut i Rullestadorrådet.

Konsekvensutredningen (KU) har konkludert med at full utbygging vil få liten til middels positiv konsekvens for næringsliv og sysselsetting i anleggsfasen og liten positiv konsekvens i driftsfasen. Tilleggsinntekter til de som driver jordbruk i Rullestad vil ha visse positive ringvirkninger for lokalsamfunnet. Departementet ser på kraftverkenes positive effekt på sysselsetting i driftsfasen som begrenset. En utbygging vil kunne begrense opplevelsverdiene i Rullestadorrådet, og dermed ha innvirkning på næringer som baserer seg på reiseliv og turisme.

KU konkluderer med at utbygging etter søknaden vil gi middels positive konsekvenser for kommuneøkonomien både i anleggs- og driftsfasen. Etne kommune oppgir de årlige skatte- og avgiftsinntekter til ca. 3 millioner kroner fra 7. driftsår, noe som vil utgjøre 1,5 prosent av kommunens driftsbudsjett. Utbygging etter NVEs innstilling vil gi 1,8 millioner kroner i inntekt fra 7. driftsår. Dersom kraftutbyggingen medfører negative konsekvenser for annet næringsliv i kommunen vil dette imidlertid kunne medføre redusert skatteinntang fra disse. Slike negative konsekvenser drøftes nærmere nedenfor.

Departementet understreker at de samlede virkningene av tiltaket ikke er begrenset til de som kan prissettes direkte. Tiltaket vil ha ikke-prissette virkninger på bl.a. natur, areal, kulturminner og friluftsliv. I konsesjonsvurderingen vil departementet

vurdere virkningene av tiltaket nærmere, og ta stilling til om de samfunnsmessige fordelene ved tiltaket samlet sett er større enn ulempene.

4.2. Hydrologi

Utbyggingen vil medføre redusert vannføring nedenfor alle inntak og fram til kraftverkene. Vannføringen mellom inntak og kraftverk vil bestå av restvannføring, minstevannføring og overløp.

Utbygger har foreslått minstevannføring på alle strekninger. I Kvernhuselva er foreslått halvparten av Q95 som ligger på 29 l/s sommer og 15 l/s vinter. I Skromme er foreslått minstevannføring på Q95 med 488 l/s sommer og 239 l/s vinter. I Rullestad 2 er foreslått Q 95 med 524 l/s sommer og 257 l/s vinter. Bordalen 1 er foreslått med minstevannføring på halvparten av Q95 som gir 216 l/s sommer og 78 l/s vinter i selve Bordalselva. Sagelva er foreslått med Q95 som gir 167 l/s sommer og 60 l/s vinter, mens Skarselva er foreslått med halvparten av Q95 og Raudbekken er foreslått uten minstevannføring.

Det er ikke planlagt reguleringsmagasiner, så alt vann som overstiger kraftverkernes slukeevne vil gå i flomoverløp, noe som er oppgitt vil skje i ca 50 dager i løpet av et middelår for alle kraftverkene.

Kraftverkernes innvirkning på vannføringen er et sentralt moment i flere av temaene som er vurdert i NVEs innstilling. Dette vil drøftes under hvert tema nedenfor.

4.3. Landskap

4.3.1 Bordalen

Fagutredningen om landskap konkluderte med at Bordalen 1 vil få middels negativ konsekvens for landskapet i Bordalen og Rullestad, mens Bordalen 2 og 3 vil få små til middels negative konsekvenser i disse områdene.

For landskapet ved Rullestad er det bortfallet av Sagfossen i alternativ 1 som har bidratt til ulik vurdering av disse alternativene.

Betydningen av Sagfossen understrekes både av Direktoratet for Naturforvaltning (Nå: Miljødirektoratet), Fylkesmannen, Etne kommune og Hordaland fylkeskommune. Fossen har et høyt fall ned mot Rullestadvatnet og er svært synlig i landskapet. Sterk reduksjon i vannføringen i Sagfossen, slik søknaden legger opp til, vil forringe landskapsverdien og landskapsopplevelsen i Rullestadorrådet. Hensynet til Sagelva, Sagfossen og inngrepsfrie naturområder i Indre Etnefjell var også en del av vurderingen da Stortinget i 2003 avsto overføring av Sagelva som del av Nordoverføringen i videre kraftutbygging i Saudafjellene. Inntaket her var tenkt noe høyere enn for Bordalen 1-alternativet, slik at restvannføringen ville vært noe større til Sagfossen enn med Bordalen 1. Hovedbegrunnelsen for avslaget på Nordoverføringen var bevaring av inngrepsfrie naturområder i Indre Etnefjell og

fotturisme. Stortingets avslag på overføring av Sagelva som del av Nordoverføringen er et moment som taler imot utbygging etter alternativ 1.

Konsekvensene av bortfall av Sagfossen i alternativ 1 er et moment som departementet vil tillegge betydelig vekt i konsesjonsvurderingen.

I selve Bordalen-området (utenom Sagfossen) er det inngrepets eksponering i landskapet og beslutning om uberørte naturområder som utgjør forskjellen på alternativene i fagutredningens vurdering av konsekvensgrad.

Bordalen 1-utbyggingen innebærer, ifølge KU, at ca. 7,2 km² eller ca. 1 prosent av det totale gjenværende arealet av inngrepsfrie naturområder urørte, villmarkspregede arealer i Etne kommune bortfaller. For Bordalen 2 vil tapet av inngrepsfri natur utgjøre ca. 4,7 km² og for Bordalen 3 vil det utgjøre ca. 2,2 km². Reduksjonen i villmarkspregede arealer vil imidlertid være marginal for alle alternativer.

Fylkesmannen har vært svært opptatt av at urørt natur har en egenverdi og fremmet innsigelse imot utbygging av samtlige av Bordalen-alternativene.

Store sammenhengende naturområder med urørt preg kan ha stor verdi for naturmangfold, friluftsliv og landskap. Departementet peker på at det er vanskelig å gjennomføre bygging av nye vannkraftverk i Norge uten inngrep i urørt natur. Arealene som berøres av nye tekniske inngrep er i dette tilfellet også begrenset sammenliknet med gjenværende arealer i Hordaland. Departementet finner heller ikke at selve Bordalen har slike unike landskapskvaliteter eller spektakulære landskapselementer, som gjør landskapet her spesielt verdifullt utover det å være urørt.

Departementet anser derfor ikke at det arealinngrepet i naturområder i Bordalen som de ulike alternativene medfører, i seg selv kan være til hinder for at konsesjon gis. Departementet peker imidlertid på at både når det gjelder arealinngrep og eksponering i Bordalen og lengre vest mot Sagelva, er Bordalen 2-alternativet å foretrekke framfor alternativ 1. Bordalen-2-alternativet vil totalt sett ha begrensede negative konsekvenser for naturlandskapet.

Dersom et av alternativene for Bordalen blir bygd ut, vil det medføre noe redusert vannføring i Rullestadjuvet. Dette bidraget er imidlertid lite sammenliknet med samlet vannføring i vassdraget, og fagrapporten har konkludert med at konsekvensen vil være ubetydelig til liten for Rullestadjuvet. Departementet slutter seg til dette og dette forholdet vil ikke tillegges avgjørende vekt i konsesjonsspørsmålet.

4.3.2 Rullestad 2

Rullestadjuvet er et dypt og trangt gjel og representerer et dramatisk naturområde. De fleste høringspartene, herunder Etne kommune, peker på at redusert vannføring

i Rullestadjuvet vil være den største negative konsekvensen av utbygging. Ved utbygging vil vannføringen bli kraftig redusert og lyden av elvebruset forsvinne utenom i perioder med overløp og flom.

Fagutredningen konkluderer med at konsekvensen for Rullestadjuvet ved utbygging vil gi middels negativ konsekvens. Etter å ha gått gjennom høringsuttalelsene og befart området, slutter departementet seg til NVE når de mener fagutredningen synes å undervurdere konflikten med landskap for utbyggingsalternativet Rullestad 2.

Også Skromfossen som ligger oppstrøms Rullestadjuvet vil bli sterkt påvirket av redusert vannføring. Verdien av Skromfossen har vært fremhevet både av Fylkesmannen, DN og Etne kommune. Fossen er godt eksponert og har relativt høy middelvannføring, slik at fossen ofte oppleves som stor og mektig. En sterkt redusert vannføring her vil følgelig innebære et sterkt inngrep i dette landskapselementet.

Departementet legger til grunn at bortfall av vannføring gjennom Rullestadjuvet og Skromfossen vil være svært negativt for opplevelsen av disse landskapselementene. Disse forholdene vil tillegges stor vekt ved vurderingen av konsesjonsspørsmålet.

4.3.3 Skromme

Landskapsvirkningene av Skromme kraftverk er i fagrapportene vurdert å være små til middels negative. Konsekvensene knytter seg til redusert vannføring i et sentralt element i et landskap som er gitt stor verdi.

Departementet slutter seg til denne vurderingen. Departementet peker på at utbyggingsstrekningen ikke har fremtredende elementer tilsvarende Skromfossen, Sagfossen eller Rullestadjuvet. Virkningene for landskap i Skromme vil ikke være til hinder for at konsesjon gis.

4.3.4 Kvernhuselva

Landskapsvirkningene av Kvernhuselva kraftverk er i fagrapportene vurdert å være små til middels negative.

Rørgata vil være synlig i landskapet i driftsfasen. For øvrig vil verken inntaket eller selve kraftstasjonen, som blir liggende like ved nye E 134, i særlig grad endre landskapsinntrykket. Elvebunnen består stort sett av grovt substrat som gjør at vannføringen også i dag blir nærmest usynlig på lave vannføringer. Redusert vannføring vil derfor heller ikke endre landskapsinntrykket i særlig grad. Departementet anser ikke at virkningene for landskap ved utbygging av Kvernhuselva kan være til hinder for at konsesjon kan gis.

4.3.5 Sumvirkninger

Samlet konsekvens av hovedalternativet er i fagutredningen vurdert å være middels til stor negativ. Samlet negativ konsekvens vurderes altså som større for utbyggingen under ett enn for delprosjektene hver for seg. Dette samsvarer også med NVEs vurderinger og mange av høringsinnspillene.

Om en ser området mellom Fjæra og Vassvikelva under ett, er det i tillegg til de her omsøkte tiltakene gitt konsesjon til bygging av Håfoss kraftverk og Vassvikelva kraftverk. Utbygging av Vassvikelva vil medføre at fossen som er synlig fra E134 vil få sterkt redusert vannføring. Håfoss er en stor og mektig foss, men er lite eksponert i landskapet. Også denne vil få kraftig redusert vannføring utenom flomperiodene.

Dermed er det Skromfoss, Sagfossen og Rullestadjuvet som er de mest markerte landskapselementene i området. Store sumvirkninger er derfor et viktig argument mot utbygging av Rullestad 2. Også bortfall av Sagfossen vil øke de samlede negative landskapsvirkningene i området.

4.4. Friluftsliv, turisme og reiseliv

4.4.1 Bordalen

Sagfossen omtales i fagutredningen som et landemerke med stor verdi for friluftsliv, turisme og reiseliv. Fossen er et landskapselement som øker attraksjonsverdien av Rullestad, selv om den ikke er en hovedattraksjon sammenliknet med Langfossen og Rullestadjuvet. En sterkt redusert vannføring i fossen vil påvirke naturopplevelsen i Rullestadorrådet negativt. Indirekte kan dette ha en viss innvirkning på friluftsliv, turisme og reiseliv.

Øvrige inngrep i Rullestadorrådet som følge av utbygging av Bordalen, som tipper, kraftstasjon, rørgate etc. antas ikke på påvirke friluftsliv, turisme og reiseliv i driftsfasen.

Bordalen er et mye brukt turområde med to DNT-stier opp dalen mot Mjølkestølen og Simlebu. Stien opp Tømmerdalen krysser Bordalselva mellom Bordalsstølen og Mjølkestølen. Inntaket til Bordalen 1 er tenkt lagt ved denne gangbrua. Dette vil forringe opplevelsen av uberørt natur og er av flere høringsparter pekt på som en vesentlig negativ konsekvens av dette alternativet. Stien kan flyttes, men da vil den ikke på samme måte gå naturlig innom det gamle stølsmiljøet. Dette vil derfor også medføre en forringelse av naturopplevelsen. Forholdet vil derfor tillegges en viss vekt i konsesjonsspørsmålet.

For øvrig vil Bordalen 1 og 2-utbyggingene gi langt mindre vannføring nedstrøms inntakene, noe som vil gjøre dette turterrenget noe mindre spennende. Her går ingen av stiene i umiddelbar nærhet til elva, men ved utbygging bør minstevannføringen likevel sikre at den som beveger seg nær elva i hvert fall får et visst inntrykk av rennende vann. Nedstrøms inntaket til Bordalen 3 er det forholdsvis ulendt turterreng og vannføringen her antas å ikke påvirke friluftslivet.

4.4.2 Rullestad 2

Samarbeidsrådet for naturvernsaker (SRN) og Naturvernforbundet beskriver Dalelva og Rullestadjuvet med Postvegen og jettegrytene som svært naturskjønne områder og anser at de er blant de største turistattraksjonene på Vestlandet. Haugesund turistforening oppgir at Rullestadjuvet har vært både en nasjonal og regional turistattraksjon siden 1800-tallet og peker på at det er i dette delområdet at selve vannvegen er den sentrale attraksjonen.

Gamle E134 og Postvegen er gitt stor verdi i fagrapporten om friluftsliv, turisme og reiseliv og de negative konsekvensene er vurdert til middels store for Rullestad 2. Også denne fagrapporten gir dermed Rullestad 2 størst negativ konsekvens av alle delprosjektene.

Departementet slutter seg likevel til NVEs vurdering av at fagrapporten har vurdert konsekvensene av Rullestad 2 på friluftsliv, reiseliv og turisme for lavt. Rullestadjuvet og Postvegen er viktige turistmål og markedsføres som regionale turistattraksjoner. Det er allerede brukt en god del statlige og kommunale midler til å utvikle området for friluftsliv og turisme.

Rullestadjuvet og Postvegen er allerede svært lett tilgjengelig og en kan oppleve området både med bil, sykkel eller ved å gå. Dette innebærer også at eldre og bevegelseshemmede her har mulighet til å komme i nær kontakt med dramatisk fosse- og elvenatur. Dette bidrar ytterligere til å gjøre attraksjonen verdifull med hensyn til friluftsliv, turisme og reiseliv.

Departementet legger til grunn at turistene som kommer til Rullestad primært tiltrekkes av Rullestadjuvet og Postvegen. Foreslått utbygging av Rullestad 2, vil sterkt svekke opplevelseskvalitetene ved hovedattraksjonen i området, og dermed gjøre det vanskeligere å videreutvikle Rullestad som turistmål. Departementet tillegger dette stor vekt i konsesjonsspørsmålet.

4.4.3 Skromme

Fylkesmannen har pekt på at utbyggingen av Skromme vil påvirke opplevelsen knyttet til helheten i landskapet langs gamle E 134 og Postvegen. For øvrig er det få høringsparter som har pekt på Skromme kraftverk når det gjelder konsekvens for friluftsliv, reiseliv og turisme.

Departementet ser Fylkesmannens innvending, men mener likevel det er Postvegen langs Rullestadjuvet som er den sentrale attraksjonen og at Skromme kraftverk ikke kommer i direkte konflikt med dette. Konsekvensene av Skromme kraftverk for friluftsliv, reiseliv og turisme vil derfor ikke være til hinder for at konsesjon gis.

4.4.4 Kvernhuselva

Fylkesmannen har pekt på at Kvernhuselva kraftverk vil påvirke friluftslivet i området ettersom inngrepene vil bli godt synlige. Departementet viser til drøftelsen under kapittel 4.3.4 om landskap og kan ikke se at Kvernhuselva kraftverk vil påvirke friluftslivet i området i nevneverdig grad. Departementet merker seg også at Hordaland fylkeskommune har pekt på at bedre tilgjengelighet til Kvernhuselva og mulig tilrettelegging av besøk i kraftstasjonene kan inngå som del av reiselivssatsingen.

4.4.5 Samlet vurdering av konsekvenser for friluftsliv, turisme og reiseliv

Fagrapporten konkluderer med at delprosjektene hver for seg ikke gir så store konsekvenser, men at de samlede virkningene av full utbygging kan redusere områdets attraktivitet hva gjelder naturbasert reiseliv og friluftsliv. Fagrapporten har vurdert samlet konsekvens til å være middels negativ.

Halvfjordingen tilbyr overnatting og er den eneste reiselivsbedriften lokalisert i selve Rullestadområdet. Sammen med Hordaland Bondelag og Etne næringsutvikling har de pekt på positive aspekter ved utbygging for friluftsliv, turisme og reiseliv. Tilleggsinntekter til gårdsbruk vil sikre vedlikehold av kulturlandskapet og utbygging vil gi bedre adkomst til utmarka. RSE har vært positive til å gjøre et av kraftverkene til et besøksanlegg som kan være et turisttilbud.

Departementet ser det som sannsynlig at Halvfjordingen i anleggsfasen vil kunne tjene på å tilby overnatting og bevertning. I driftsfasen vil imidlertid eksistensgrunnlaget for bedriften utvilsomt svekkes ved full utbygging.

Både Miljødirektoratet og Fylkesmannen peker på betydningen av høyfjellsområdene i Etnefjella og Folgefonna og inngrepsfri natur i friluftslivs- og reiselivssammenheng. Departementet mener imidlertid det er lite trolig at bruken av disse områdene påvirkes nevneverdig ved inngrepene. Opplevelsen av Rullestadområdet vil imidlertid være en del av turopplevelsen for mange brukere og denne vil påvirkes negativt av full utbygging.

I den samlede vurderingen pekes også på at det er gitt konsesjon til kraftverk i Håfoss og Vassvikelva. Vassvikelva er godt synlig fra E134 og vil, ved utbygging, få sterkt redusert vannføring. Disse utbyggingene vil være med å påvirke opplevelsen av området negativt.

Etter departementets oppfatning vil det ikke være mulig å bygge ut etter hovedalternativet samtidig som grunnlaget for friluftsliv, turisme og reiseliv i området styrkes. Dette er særlig grunnet negative konsekvenser for Rullestadjuvet og Postvegen av Rullestad 2. Departementet vil tillegge dette stor vekt i konsesjonsvurderingen.

Også bortfall av vannføringen i Sagfossen vil være negativt, selv om dette vil ha mindre betydning for friluftsliv, turisme og reiseliv enn virkningene av Rullestad 2. Utbygging etter Bordalen 2-alternativet vil derfor ytterligere redusere konsekvensene, både ved at en opprettholder vannføringen i Sagfossen, ved at en unngår konflikten knyttet til DNT-stien ved Mjølkestølen og ved at en berører mindre deler av dagens uberørte naturlandskap.

4.5. Kulturminner og kulturmiljø

4.5.1 Bordalen

Fagrapporten om kulturminner og kulturmiljø har vurdert at utbygging i Bordalen vil ha liten negativ konsekvens, bortsett fra Bordalen 1 som er vurdert til liten til middels negativ. Bakgrunnen for dette er at inntaksdammen til Bordalen 1 vil ligge nærmere opp til Mjølkestølen og Bordalsstølen.

Departementet viser til NVEs vurderinger og legger til grunn at selve inntaksområdet ikke vil være synlig fra stølene, men at det vil kunne forstyrre opplevelsen av kulturlandskapet for de som er i området. Dette er likevel ikke forhold departementet legger særlig vekt på i sin vurdering.

Det eneste kjente automatisk fredete kulturminnet i utbyggingsområdet er pilegrimsvegen fra Rullestad til Røldal. Fagutrederne kunne imidlertid ikke finne spor etter denne vegen, og NVE mener det er vanskelig å se at en utbygging fysisk vil ødelegge pilegrimsvegen. Eventuelle virkninger for pilegrimsvegen vil derfor ikke være til hinder for at konsesjon kan gis.

4.5.2 Rullestad 2

Den nylig restaurerte Postvegen fra ca. 1870 går langs nesten hele utbyggingsstrekningen, stedvis skåret inn i den nesten loddrette fjellsiden ned i juvet. Hordaland fylkeskommune omtaler den som et regionalt verdifullt kulturminne og Riksantikvaren har gått i mot Rullestad 2 med bakgrunn i denne. Den har også hatt stor vekt når fagrapporten har vurdert Rullestad 2 til å ha middels negativ konsekvens for kulturminner. Denne fagrapporten gir dermed Rullestad 2 størst negativ konsekvens av alle delprosjektene.

Departementet er ikke i tvil om at bortfall av vannet i Rullestadjuvet, slik som foreslått i hovedalternativet, i stor grad vil skade Postvegens verdi som kulturminne. Departementet tillegger dette betydelig vekt i konsesjonsspørsmålet.

4.5.3 Skromme

Postvegen ender ved Skromme, slik at kraftstasjonsbygningen kommer i berøring med denne. Departementet mener dette er av mindre betydning og ikke avgjørende for konsesjonsspørsmålet. For øvrig er det små negative konsekvenser for kulturminner og kulturmiljø ved bygging av Skromme kraftverk.

4.5.4 Kvernhuselva

Riksantikvaren mener en bør vurdere å ta ut Kvernhuselva av planen ettersom det kommer i direkte konflikt med kulturlandskapet og kulturmiljøet på Rullestad. NVE bemerker imidlertid at Rullestadorrådet ikke er registrert som helhetlig kulturlandskap eller kulturmiljø i Naturbase, og at Fagrapporten har vurdert Rullestad til å ha middels og lokal verdi når det gjelder kulturminner og kulturmiljø. NVE bemerker også at kraftstasjonsbygningen ikke trenger å være større enn et uthus og vil dessuten ligge rett i nærheten av nye E134. Etter dette finner ikke departementet at Kvernhuselva kraftverk vil ha negative konsekvenser for kulturminner og kulturmiljø som vil være til hinder for at konsesjon gis.

4.6. Naturmangfold

4.6.1 Naturtyper

Nederst i Bordalselva er det en bekkekløft med bergvegg. Det er ikke påvist rødlistearter her, men området er svært lite tilgjengelig, så det kan ikke utelukkes at det finnes. NVE vurderer imidlertid potensialet som lite og mener minstevannføringen som er foreslått, med hhv. 200 l/s og 80 l/s fra Bordalselva sommer og vinter og 80 l/s og 30 l/s fra Skårselva sommer og vinter, vil være tilstrekkelig til å ivareta fuktighetsforholdene, slik at vesentlig skade på naturmangfoldet unngås. Det vises videre til at området er nordvendt og sigevannspåvirket. Departementet slutter seg til denne vurderingen.

I Sagfossen er det en fossesprøytsone definert som fosse-eng. Fosse-eng er av Fremstad og Moen, 2001 vurdert som truet (VU), men her er arealet lite, og er i fagrapporten kun vurdert som lokalt viktig. I følge rødlista for naturtyper 2011 er fosse-eng vurdert som nær truet (NT). Avbøtende tiltak vil kunne være pålegg om minstevannføring.

Rullestad 2 og Skromme kraftverk vil begge berøre elvemosevegetasjon. Høringspartene mener kartleggingen har vært mangelfull. Fagrapporten vurderer de negative konsekvensene av Skromme kraftverk knyttet til naturmiljø- og mangfold til å være liten til middels. I følge fagrapporten vil imidlertid minstevannføring begrense de negative virkningene. NVE mener fagrapporten om naturmiljø og naturmangfold har en fyldig omtale av naturtypen elvemosevegetasjon. NVE har foreslått avbøtende tiltak for å ivareta vegetasjonstypen.

Departementet slutter seg til NVEs vurderinger og konklusjon om at foreslått minstevannføring i Skromme på 490 l/s sommer og 240 l/s vinter er tilstrekkelig til å ivareta elvemosevegetasjonen. En slik vannføring tilsvarer 5-persentilen sommer og vinter. Det legges også til i vurderingen at elvemosevegetasjon både finnes oppstrøms inntaket og nedstrøms kraftverket. Om Rullestad 2 tas ut av prosjektet vil elvemosevegetasjonen i området i enda større grad bli uberørt.

I Kvernhuselva er det registrert en liten bekkekløft. Her er mye av artsinventaret knyttet til grunnvannstilsig fra terrenget over. Minstevannføring på hhv. 29 og 15 l/s sommer og vinter som foreslått av søker anses dermed tilstrekkelig.

4.6.2 Fugl

Av påviste fuglearter som er sårbare for vannkraftutbygging finner vi fossekall og vintererle. Hekkende fossekall er påvist i Rullestadjuvet og trolig er det også hekkeplasser her for vintererle. Ettersom det er mulig å iverksette effektive avbøtende tiltak, i tillegg til minstevannføring, må konsekvensene for fossekall imidlertid anses så små at det ikke kan være til hinder for at konsesjon gis.

4.6.3 Fisk

Det er påvist ørret i flere av de berørte elvestrekningene. Det vises imidlertid til at det ved utbygging vil være flomoverløp slik at opp- og nedvandring fortsatt vil være mulig. Videre vil de foreslåtte minstevannføringene i en viss grad ivareta gyte- og oppvekstmulighetene ved å sikre at det alltid er vann i kulpene og en viss vanngjennomstrømning. Forholdet til fisk vil derfor ikke være til hinder for at konsesjon kan gis.

4.7. Vannforskriften

Vannforskriften § 12 oppstiller vilkår som må vurderes ved nye inngrep i vassdraget. I vurderingen av om konsesjon skal gis etter vannressursloven, har konsesjonsmyndighetene vurdert alle praktisk gjennomførbare tiltak som vil kunne redusere skadene eller ulempene ved tiltaket, herunder vurdering av ulike utbyggingsalternativer. Konsesjongitt alternativ og de foreslåtte konsesjonsvilkårene vil, etter departementets vurdering, være egnet til å avbøte en negativ utvikling i vannforekomsten. Ved å pålegge minstevannføring, opprettholdes i stor grad de biologiske funksjonene i elva.

Formålet med utbyggingen er å øke produksjonen av fornybar kraft, og samfunnsnyten av tiltaket må anses å være betydelig. Departementet finner at hensikten med inngrepet ikke med rimelighet kan oppnås med andre midler som miljømessig er vesentlig bedre. Departementet viser til at denne vurderingen omfatter både teknisk gjennomførbarhet og kostnader. Departementet viser til den foretatte gjennomgang og vurdering av de negative konsekvenser for bl.a. natur, miljø og landskap i foredraget her. Med de valg av utbyggingsalternativer og avbøtende tiltak som konsesjonsvilkårene legger opp til, finner departementet at vilkårene etter vannforskriften § 12 er oppfylt.

5. Departementets vurdering av kraftledningens virkninger

Søknaden omfatter en 26 kilometer lang 66 kV luftledning fra Rullestad til Blåfalli III. Ledningen vil i hovedsak følge traséene til eksisterende ledninger, men mellom Tøsse og Brandvik vil traséen bli ny. På denne strekningen er det lagt fram to alternative traséer, A1 gjennom Skreddalen og B1 lengre vest. Mellom Rullestad og

Tøsse krysser traséen Folgefonna nasjonalpark og et vernet vassdrag ved Mosnes. Det er vurdert sjøkabel for å unngå denne kryssingen samt kryssing av Åkrafjorden.

5.1 Samfunnsmessige virkninger

Ledningen fra Rullestad til Blåfalli III er avgjørende for å sikre tilknytning av ny kraftproduksjon langs Åkrafjorden og Rullestadområdet. I tillegg til RSEs søknad om vannkraftutbygging, er det gitt konsesjon til bygging av Håfoss kraftverk med en produksjon på om lag 34 GWh og Bergstø kraftverk med 9 GWh. Alle disse ligger i Dalelva/Fjærevassdraget. Vassvikelva kraftverk med 9 GWh ligger også her, men kraften derfra føres mot Odda.

I tillegg ga NVE 25.09.2015 konsesjon til bygging av Eikemo kraftverk på 10,5 GWh og Tøsse kraftverk på 13,8 GWh. Begge disse skal etter planen kobles til den nye 66 kV-ledningen mellom Rullestad og Blåfalli III. I tillegg er det enkelte andre planlagte småkraftutbygginger i Åkrafjordområdet som også vil ha behov for å knytte seg til den nye 66 kV-ledningen.

Omsøkte kraftledning vil gjøre det mulig å realisere en rekke prosjekter som til sammen vil gi et verdifullt bidrag til satsingen på økt fornybar kraftproduksjon.

5.2 Landskapsmessige og visuelle virkninger

Det er i all hovedsak søkt om H-master i tre for hele ledningen. Nedenfor drøftes landskapsmessige og visuelle virkninger av ledningen, herunder virkninger for friluftsliv og kulturmiljø, for de ulike delstrekningene.

5.2.1 Rullestad - Tøsse

Det søkes om en 10 kilometer lang luftledning på denne strekningen. Ledningen vil i hovedsak følge samme trasé som eksisterende 22 kV, inkludert tre fjordspenn innerst i Åkrafjorden. Traséen går gjennom en blanding av fjell, områder med lav vegetasjon og belter med ulike typer skog. Der den følger samme trasé som eksisterende ledning, vil denne bli fjernet.

Ettersom den visuelle forskjellen på dagens 22 kV-master og nye 66 kV-master er små, vil ny ledning gi tilnærmet samme inntrykk der den følger gammel trasé. Der den ikke gjør det, mellom Rullestad og Flota og mellom Glåmo og Tøsseåsen, vil ledningen for en stor del gå i bratt terreng med god bakgrunnsdekning.

Departementet slutter seg til NVEs vurdering om at det er fordelaktig av hensyn til bebyggelsen på Eikemo å legge ny trasé mellom Glåmo og Tøsseåsen.

Departementet legger videre til grunn at muligheten for å øke seilingshøyden på det innerste fjordspennet fra 40 til 50 meter vurderes i forbindelse med miljø-, transport- og anleggsplanen.

Vurderinger knyttet til kryssing av Folgefonna nasjonalpark er gjort under kapittel 5.3.

5.2.2 Tøsse - Brandvik

Fra Tøsse til Brandvik er det omsøkt fire alternative traseer som alle vil innebære nye kraftledningstraséer. Alternativene A og B1 skiller seg fra de andre ved at de går fra vest- og nordsiden av Vetrusvatna mot Brandvik, mens A1 og B går på sørsiden av Vetrusvatna. A og B1 er i søknaden omtalt som lite aktuelle og NVE har heller ikke viet disse traséene særlig oppmerksomhet. De er både lengre enn alternativene A1 og B og er visuelt mer eksponert i landskapet. Nedenfor omtales derfor kun alternativene A1 og B.

Alternativ A1 går gjennom et variert vegetasjonsbelte med bl.a. skog. Den går nærest Eikemo, men er lagt utenom det flate landskapsrommet her. Alternativ B går i sparsom vegetasjon og for det meste i fjellterreng noe lenger vest.

Miljødirektoratet peker på at trasé A1 går gjennom Skreddalen som ligger i et foreslått landskapsvernområde med store opplevels- og landskapskvaliteter. Fylkesmannen i Hordaland sier at denne dalen har geologiske forekomster som trolig er unike regionalt. Etne kommune gikk opprinnelig for alternativ B, men etter at det ble åpnet for overføring av deler av Eikemoelva, har de foretatt en ny vurdering og konkludert med at det er best å samle inngrepene og bygge etter alternativ A1. Det samme gjelder Kvinnherad kommune.

Departementet legger til grunn at begge alternativene påvirker naturopplevelsen for den som søker urørt natur. Det legges til grunn at flere av områdene er mye brukt i friluftsliv, jakt og fiske.

Departementet viser til at alternativ B vil ligge mer åpent i fjellterreng, og dermed være mer synlig fra Åkrafjorden. Denne traséen vil også være mer værutsatt og dermed mindre tilgjengelig for vedlikehold. Alternativ A1 vil for det meste gå i skjermede dalfører og være mindre synlig i terrenget, med unntak av i Skreddalen. Med Eikemo-overføringen gjør dette alternativet at man i størst mulig grad samler inngrepene i området. Departementet merker seg videre at selve traséen er lagt utenom det flate landskapsrommet på Eikemo. Alternativ A1 gir også lavest byggekostnader, lavest overføringstap og lavest driftskostnader. Departementet mener derfor totalt sett at dette alternativet er å foretrekke.

5.2.3 Brandvik - Blåfalli III

Fra Brandvik til Blåfalli III er det planlagt en 4,7 kilometer lang kraftledning og 120 meter jordkabel. Dette er et område som allerede er preget av eksisterende inngrep og ny ledning vurderes ikke å gi nevneverdige virkninger for allmenne interesser.

Departementet slutter seg til NVEs vurdering av at bygging av ny ledning parallelt med eksisterende ledning vil gi minst ulemper totalt sett, noe som også er i samsvar med mottatte høringsinnspill.

5.3 Luftledning gjennom Folgefonna nasjonalpark og vernet vassdrag Mosneselva

Folgefonna nasjonalpark ble opprettet i 2005 og en del av denne går helt ned til Åkrafjorden i et belte langs Mosneselva. En luftledning mellom Rullestad og Tøsse må krysse verneområdet, og det er søkt om at dette gjøres i en trasé parallelt med eksisterende 22 kV ledning, som skal rives. Strekningen der nasjonalparken krysses er på om lag 690 meter.

Miljødirektoratet har omtalt foreslått trasé mellom Rullestad og Tøsse som svært uheldig med tre kryssninger av Åkrafjorden og kryssing av Mosneselva. Direktoratet mener derfor sjøkabel er en miljømessig bedre løsning enn luftledning.

Fylkesmannen i Hordaland har fremmet innsigelse mot luftledning på denne strekningen, og ber om at ledningen legges som sjøkabel, jf. naturmangfoldloven § 11 og 12. Fylkesmannen mener videre at søknaden mangler vurderinger etter de miljørettslige prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8 - 12.

Fylkesmannen i Hordaland har avslått søknaden om dispensasjon fra verneforskriften for Folgefonna nasjonalpark. Klagesaken ble sendt til behandling i Klima- og miljødepartementet, og avgjøres parallelt med behandlingen av denne saken.

Departementet finner at virkningene av en ny 66 kV kraftledning i luftspenn over Mosneselva vil ha svært begrensede virkninger sammenlignet med virkningene av eksisterende 22 kV ledning. Det vises i den forbindelse til at mastene fortsatt vil være av tre, og at antallet mastefester vil reduseres fra seks til fire. Mastene vil være noe kraftigere og høyere enn dagens master, trasébredden vil bli noe større, og spennet vil gå høyere og dermed være noe mer synlig fra Åkrafjorden. Nærheten til elven reduseres imidlertid, og ledningen vil uansett ha god bakgrunnsdekning.

Det vises videre til vedtak i klagesak fattet av Klima- og miljødepartementet samtidig med avgjørelsen av denne konsesjonssaken hvor Haugaland Kraft Nett AS får tillatelse til oppgradering til 66 kV-ledning i angitt trasé gjennom Folgefonna nasjonalpark på nærmere fastsatte vilkår. De fastsatte vilkårene ivaretar verneinteressene, noe som underbygger at de totale virkningene av tiltaket er akseptable.

Departementet kan heller ikke se at videreføring av dagens tre fjordspenn innerst i Åkrafjorden er så uheldig at det kan tillegges særlig vekt i vurderingen av behov for sjøkabel.

Departementet kan på denne bakgrunn ikke se at de negative virkningene av å bytte dagens ledning med en 66 kV ledning er store nok til å forsvare merkostnaden ved å legge sjøkabel som er på om lag 50 millioner kroner. Departementet slutter seg også til NVEs vurderinger vedrørende kunnskapsgrunnlaget, og anser dette tilstrekkelig til å vurdere mulig skade på naturmangfoldet på hele strekningen.

5.4 Naturmangfold

Langs deler av strekningen mellom Rullestad og Tøsse er det registrert et rikt fugleliv med bl.a. storfugl, orrfugl, havørn og tornirisk i området rundt Eikemo. Det er videre observert jaktfalk i området fra Fjæra og noe forbi Øyjordsbakkane. Jaktfalk er en norsk ansvarsart.

Kollisjonsrisikoen for fugl vurderes ikke å være større enn med dagens kraftledning. Det er anleggsperioden som kan virke forstyrrende, og da særlig i hekkeperioden. Departementet mener denne ulempen kan reduseres betydelig ved god planlegging og legger til grunn at dette avklares gjennom utarbeidelse av miljø-, transport- og anleggsplan.

I områder der ledningen skal gå i ny trasé, vil tiltaket kunne medføre økt fare for kollisjon, men det er her ikke registrert rødlistede arter nær traséen.

5.5 Miljø- og arealvirkninger av transformatorstasjonene

Nye Rullestad transformatorstasjon vil ligge inne i en bygning på om lag 200 kvm nær nye E134. Blåfalli III transformatorstasjon vil ligge inne på eksisterende koblingsstasjon, og vil være lite fremtredende i landskapet sammenliknet med andre inngrep i området. Departementet kan ikke se at de foreslåtte transformatorstasjonene er av en slik art at de vil medføre virkninger for allmenne interesser.

6. Samlet belastning

Departementet har foretatt en vurdering av den samlede belastning på økosystemet i tråd med nml. § 10 både knyttet til omsøkte tiltak til kraftutbygging ved Rullestad Skromme og for nettilknytningen, samt for andre eksisterende og mulige fremtidige tiltak.

Under kapittel 5.1 er planlagte og konsesjonsgitte prosjekter i Indre Åkrafjord omtalt. For de omsøkte tiltakene vises til gjennomgangen av de enkelte fagtemaer i foredraget her.

Naturmiljø og naturmangfold vil i liten grad bli negativt berørt av utbyggingene som nå er omsøkt. Det samme gjelder utbygging av Bergstø kraftverk og Vassvikelva som også er en del av Dalelva/Fjæravassdraget. Håfoss kraftverk vil berøre anadrom fisk og ål, men dette er særegent for denne utbyggingen og vurderes konkret i forbindelse med konsesjonsspørsmålet for Håfoss kraftverk.

Departementet finner derfor at den samlede belastningen på økosystemene i Dalelva/Fjæravassdraget er akseptabel.

Den nye 66 kV kraftledningen vil ikke berøre kjente rødlistede arter utover en mulig negativ påvirkning av jaktfalk i anleggsperioden som skal søkes redusert. På

strekningen Eikemo – Vetrhusvatna er tiltaket planlagt i et tilnærmet inngrepsfritt område. For øvrig vil det meste av ledningen gå i områder med eksisterende inngrep parallelt med eller som erstatning for eksisterende kraftledningstraséer. Inngrepet gir derfor få nye virkninger for naturmangfold.

For øvrig bemerkes at konsesjonsmyndigheten har lagt stor vekt på hensynet til naturmangfold også ved avgjørelse av øvrige konsesjoner til kraftprosjekter i Indre Åkrafjord. Det vises bl.a. til søknad om Kvanndalselva kraftverk og Miljateig-Skålnes kraftverk som ble avslått dels på grunn av hensyn til rødlistearter.

Departementet vil peke på at selv om det er mange planer om større og mindre kraftutbygginger i Etne kommune, er det store arealer i kommunen som er båndlagt ved vassdragsvern eller annet vern. Dette betyr at det finnes mange urørte og mindre berørte økosystemer i nærheten av utbyggingsområdene, noe som medvirker til at den samlede belastningen, også når en ser Indre Åkrafjord under ett, ikke blir for stor.

Etter en samlet vurdering av de omsøkte tiltakene sett sammen med eksisterende og planlagte tiltak, finner departementet at den samlede påvirkningen av de berørte økosystemene ikke er til hinder for at konsesjon gis, jf. naturmangfoldloven § 10.

7. Konklusjon etter vannressursloven og energiloven

7.1 Kraftverksutbyggingen

I vurderingen av om konsesjon skal gis etter vassdragslovgivningen, må fordelene og ulempene ved de omsøkte tiltakene gjennomgås og avveies mot hverandre. NVE tilrår at RSE får konsesjon til utbygging av Skromme og Kvernhuselva kraftverk i samsvar med søknadens hovedalternativ, samt Bordalen kraftverk etter alternativ 2. NVE frarår utbygging av Rullestad 2 kraftverk.

Totalt gir utbygging i samsvar med NVEs innstilling en årlig produksjon på 77 GWh med en utbyggingspris 4,5 kr/KWh inkludert nettkostnader. Søkers hovedalternativ ville gitt en årlig kraftproduksjon på 121 GWh med en utbyggingspris på 3,7 kr/kWh, inkludert nettkostnader. Søkers sekundære alternativ er bygging i tråd med NVEs innstilling, men i tillegg med Rullestad 2. Her vil årlig kraftproduksjon være 103 GWh til en kostnad på 4,2 kr/KWh inkludert nettkostnader. Både utbygging etter søkers hovedalternativ og NVEs innstilling er beregnet å ha positiv nåverdi, men søkers hovedalternativ er mer lønnsomt.

RSE argumenterte opprinnelig med at det var nødvendig å få konsesjon til Bordalen 1 i tillegg til NVEs innstilling, for å kunne realisere Rullestad Skromme prosjektene og nettutbygging i Åkrafjorden. Senere har RSE sagt at både Rullestad 2 og Bordalen 1 er nødvendig for å kunne realisere prosjektene med dagens kraftprisregime.

Departementet kan ikke se at det er mulig å gjennomføre full utbygging etter hovedalternativet samtidig som grunnlaget for friluftsliv, reiseliv og turisme opprettholdes. Det er spesielt landskapsverdiene knyttet til vannføring i Rullestadjuvet som er viktig. I fagrapportene er Rullestad 2 vurdert å ha størst negativ konsekvens av alle delprosjektene. En rekke høringsinnspill peker i samme retning. RSEs ønske om planendring av Rullestad for å redusere prosjektet under 10 MW kan i tillegg medføre en mindre optimal ressursutnyttelse enn omsøkt prosjekt, med redusert årlig produksjon fra 36,8 til 26 GWh. Departementet anser endringen av omsøkt installert effekt i Rullestad 2 utløst av endringen i grunnrenteskattereglene. Departementet mener at de samlede negative konsekvensene av utbygging av Rullestad 2 er større enn den samfunnsmessige nytten dette delprosjektet vil medføre, i form av 26 GWh/år ny fornybar energi.

Bordalen kraftverk er, uansett alternativ, den klart største og bærende delen av RSEs utbyggingsplaner. Fylkesmannen har fremmet innsigelse mot utbygging særlig med bakgrunn i bortfall av urørte naturområder. Departementet anser ikke at det arealmessige tapet av urørte naturområder kan tillegges avgjørende vekt i konsesjonsspørsmålet.

Det økonomiske grunnlaget for å få realisert en ny overføringsledning mellom Rullestad og Blåfalli avhenger av utbyggingen i Rullestad og Skromme. Den totale kraftmengden som oppnås ved utbygging i RSEs prosjekt vil derfor være vesentlig både for økonomien i dette prosjektet, men også for realiseringen av andre kraftverk rundt Åkrafjorden. Slik sett får enhver reduksjon av prosjektet større virkning enn kun det antallet GWh prosjektet reduseres med direkte.

De negative konsekvensene for landskap, friluftsliv, turisme og reiseliv er imidlertid vesentlig større for utbygging etter Bordalen 1 enn etter Bordalen 2. Særlig innebærer utbygging av Bordalen 1 sterkt redusert vannføring i Sagfossen.

Departementet viser til at Stortinget tidligere har avvist Nordoverføringen som var planlagt som en del av Sauda-utbyggingen, og som bl.a. innebar overføring av Sagelva. Stortinget avviste overføringen med bakgrunn i hensynet til urørte naturområder og friluftsliv.

Departementet legger i vurderingen betydelig vekt på Stortingets avslag på Nordoverføringen. Bordalen 2 innebærer ikke inntak av Sagelva og berører friluftsliv og uberørt natur i mindre grad enn Bordalen 1. Bordalen 2 er dermed ikke nevneverdig i konflikt med de hensynene Stortinget tok ved avslaget på Nordoverføringen, og berører også i noe mindre grad hensynene Fylkesmannen har vektlagt i innsigelsen mot utbygging i Bordalen.

Søker har foreslått en minstevannføring som ligger på halvparten av 5-persentilen i Bordalselva og Skårselva. Om det pålegges minstevannføring tilsvarende 5-persentilen vil det gi ytterligere produksjonsreduksjon på 4,9 GWh.

Departementet mener de viktigste verdiene for landskap og friluftsliv blir ivaretatt ved å velge Bordalen 2 framfor Bordalen 1. Naturverdiene blir tilstrekkelig ivaretatt med foreslått minstevannføring, jf. drøftelsen under kapittel 4.6.1 ovenfor. Videre er det vesentlig å ikke redusere prosjektet mer enn nødvendig. På den bakgrunn kan foreslått minstevannføring aksepteres. Det samme gjelder foreslått minstevannføring i Skromme og Kvernhuselva.

Etter en helhetsvurdering er departementet kommet til at fordelene ved tiltaket etter NVEs innstilling, er større enn ulempene for allmenne og private interesser, jf. vannressursloven § 8 og vassdragsreguleringsloven § 8, jf. vannressursloven § 19. Departementet tilrår at det gis tillatelse etter vannressursloven § 8 til bygging av Kvernhuselva kraftverk, Skromme kraftverk og Bordalen kraftverk etter alternativ 2, i samsvar med NVEs innstilling.

7.2 Kraftledningen

Omsøkte 66 kV-kraftledning mellom Rullestad og Blåfalli III er nødvendig for å sikre nettilknytning til flere konsesjonsgitte kraftverk rundt Åkrafjorden, herunder de tre kraftverkene som får konsesjon i denne saken. Den omsøkte kraftledningen er grundig utredet og flere alternative løsninger er vurdert.

Kraftledningen følger i hovedsak samme trasé som eksisterende 22 kV-ledning. Der den ikke gjør det, har kraftledningen små miljø- og arealvirkninger og vil ha liten innvirkning på naturmangfoldet. Departementet mener videre at de negative virkningene av å bytte ut dagens 22 kV-ledning gjennom nasjonalparken ved Mosneselva med ny 66 kV-ledning, er svært begrensede.

På strekningen mellom Tøsse og Brandvik vil ledningen gå i ny trasé. Departementet mener alternativ A1 er det alternativet som gir minst negative konsekvenser for landskapet og vil også være gunstigst med hensyn til byggekostnader, drift, vedlikehold og overføringstap.

Departementet mener de samfunnsmessige fordelene ved prosjektet utvilsomt vil være større enn de skader og ulemper som påføres ved inngrepene. Departementet slutter seg til NVEs innstilte traséalternativer.

Departementet tilrår at det gis anleggskonsesjon til Haugaland Kraft Nett AS for å bygge, eie og drive en 66 kV ledning mellom Rullestad transformatorstasjon og Blåfalli III transformatorstasjon.

Koblingen fra kraftverkene til 66 kV-ledningen er tenkt bygget i medhold av områdekonsesjonen til Skånevik Ølen Kraftlag (SØK). Om det ikke er områdekonsesjonæren som skal bygge og drive anlegget, må det søkes om egen anleggskonsesjon etter energiloven.

8. Forholdet til andre lover

8.1. Oveigningsloven

HKN har søkt om ekspropriasjonstillatelse etter oveigningslova (orl.) § 2 nr. 19 for ekspropriasjon av nødvendig grunn og rettigheter for å bygge og drive de omsøkte elektriske anleggene, herunder rettigheter for lagring, atkomst og transport. Søker er oppfordret til å forsøke å oppnå avtaler med grunneierne.

Det er søkt om ekspropriasjon for arealene til Rullestad transformatorstasjon og Blåfalli III transformatorstasjon, kraftledningsgaten, rett til lagring, ferdsel og transport og til å etablere riggplasser. Riggplasser er ikke vist på kart i vedlagt søknaden, og det tas derfor ikke her stilling til ekspropriasjon av slike plasser. Dette må løses gjennom avtaler eller søkes om ekspropriasjon for separat.

I alt 26 grunneiere blir berørt av tiltakene som departementet her tilrår får konsesjon.

I vurderingen av om det skal gis ekspropriasjonstillatelse etter orl. § 2, må samfunnets interesse i utbygging av fornybar energi og forsyningssikkerhet avveies mot hensynet til de grunneiere og rettighetshavere som blir berørt, og til allmenne interesser, herunder knyttet til miljø i vid forstand. Ekspropriasjon kan ikke gis uten at det må "reknast med at inngrepet tvillaust er meir til gagn enn skade", jf. orl. § 2.

Departementet anser det som viktig å etablere ny fornybar kraftproduksjon. Ny produksjon og nye kraftledninger vil være med på å opprettholde en sikker og stabil forsyning av strøm, samt å sørge for at forsyningssikkerheten er akseptabel. I dette tilfellet vil ny kraftledning være avgjørende for å kunne realisere prosjekter langs Åkrafjorden, som vil kunne utløse betydelige mengder kraft.

Enkelpersoner blir i varierende grad berørt av bygging og drift av anleggene. Departementet er likevel enig med NVE i at de samfunnsmessige fordelene av tiltaket utvilsomt veier tyngre enn ulempene for den enkelte grunneier eller rettighetshaver som blir berørt av tiltaket. Vilkaene for ekspropriasjon er derfor til stede, jf. orl. § 2.

HKN har også søkt om å få tiltre eiendommene før skjønn er gjennomført jf. orl. § 25. Forhåndstiltredelse før skjønn er begjært kan bare gis i særlige tilfeller der det ville medføre urimelige forsinkelser å avvente skjønnsbegjæringen. Departementet kan ikke se det foreligger slike særlige tilfeller i denne saken, og finner ikke grunnlag for å gi tillatelse til forhåndstiltredelse nå.

8.2. Forurensingsloven

RSE har søkt om tillatelse til gjennomføring av tiltaket etter forurensingsloven. Departementet finner at det ikke er nødvendig med noen tillatelse etter forurensingsloven i driftsfasen. For anleggsfasen må det sendes egen søknad om utslippstillatelse til Fylkesmannen i Hordaland.

V. Departementets merknader til vilkårene

Merknader til konsesjonsvilkårene

Skromme og Kvernhuselva kraftverk vil produsere under 40 GWh i året og er kun underlagt reglene i vannressursloven, mens Bordalen 2 delvis vil være underlagt reglene også i vassdragsreguleringsloven. Det utformes derfor tre separate konsesjonsvilkår. For Bordalen 2 kraftverk fastsettes et eget manøvreringsreglement, mens manøvreringsreglementet for Skromme og Kvernhuselva inngår i vilkårssettet.

Vilkårssettene kommenteres i det følgende enkeltvis.

Skromme kraftverk

Post 1: Vannslipping

Følgende data for vannføring og slukeevne er hentet fra konsesjonssøknaden og legges til grunn for konsesjonen:

Middelvannføring:	3,55 m ³ /s
Alminnelig lavvannføring:	230 l/s
5-persentil sommer	488 l/s
5-persentil vinter	239 l/s
Maksimal slukeevne	8,0 m ³ /s
Maksimal slukeevne i % av middelvannføring	225 %
Minste driftsvannføring	0,8 m ³ /s

Søker foreslår å slippe minstevannføring fra inntaksdammen for Skromme kraftverk tilsvarende 5-persentilen for sommer og vinter, dvs. 488 l/s om sommeren og 239 l/s om vinteren. Med en minstevannføring av denne størrelsen vil Skromme kraftverk i snitt produsere 8,9 GWh i året.

Det foreslås en minstevannføring på 490 l/s i perioden 1. mai – 30. september og 240 l/s resten av året, i tråd med søkers forslag.

Det skal etableres en måleanordning for registrering av minstevannføring. Den tekniske løsningen for dokumentasjon av slipp av minstevannføringen skal godkjennes gjennom detaljplanen. Data skal fremlegges NVE på forespørsel og oppbevares så lenge anlegget er i drift.

Ved alle steder med pålegg om minstevannføring skal det settes opp skilt med opplysninger om vannslippbestemmelser som er lett synlig for allmennheten. NVE skal godkjenne merking og skiltenes utforming og plassering.

NVE presiserer at start-/stoppkjøring av kraftverket ikke skal forekomme. Kraftverket skal kjøres jevnt. Inntaksbassenget skal ikke benyttes til å oppnå økt driftstid, og det skal kun være små vannstandsvariasjoner knyttet til opp- og nedkjøring av kraftverket. Dette er primært av hensyn til naturens mangfold og mulig erosjonsfare.

Post 2: Konesjonstid og revisjon

Vannressursloven § 26 gir mulighet for å fastsette at konsesjonen skal revideres etter en viss tid. Praksis har hittil vært at revisjonsadgang kun fastsettes for utbygginger av en viss størrelse. Bygging av Skromme kraftverk anses som en del av en større utbygging, og det foreslås derfor å gi revisjonsadgang med samme revisjonstidspunkt for alle delprosjektene. Vilårene og for eksempel krav til minstevannføring bør i dette tilfellet kunne sees i sammenheng for hele utbyggingen ved en eventuell vilkårsrevisjon.

Post 5: Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v.

Detaljerte planer for sikkerhet og planer for miljø og landskap skal forelegges NVE og godkjennes av NVE før anleggsstart.

Dammer og trykkrør skal klassifiseres etter reglene i damforskriften. Informasjon om dette finnes på <https://www.nve.no/damsikkerhet-og-energiforsyningsberedskap/damsikkerhet/klassifisering/>. Konsekvensklassen er bestemmende for sikkerhetskravene som stilles til planlegging, bygging og drift. NVEs tilsynsavdeling ved seksjon for damsikkerhet må derfor fatte endelig vedtak om konsekvensklasse for gitt alternativ før tekniske planer for sikkerhet kan utarbeides og sendes NVE til godkjenning.

NVEs miljøtilsyn vil ikke ta planer for landskap og miljø til behandling før anlegget har fått vedtak om konsekvensklasse. Informasjon om utarbeidelse av planer for landskap og miljø finnes på <https://www.nve.no/vann-vassdrag-og-miljo/miljotilsyn/>.

Nedenstående tabell søker å oppsummere føringer og krav som ligger til grunn for konsesjonen. Det kan likevel forekomme at det er gitt føringer andre steder i dokumentet som ikke har kommet med i tabellen. Departementet presiserer at alle føringer og krav som er nevnt i dokumentet gjelder.

Konsesjon er gitt på følgende forutsetninger:

	NVE anbefaling	OEDs merknad
Valg av alternativ	Søknaden beskriver kun ett alternativ. NVE har ingen merknader til dette.	Som NVE.

Inntak	Inntaksdammen skal plasseres i tråd med det som er beskrevet i søknaden. Den må konstrueres slik at flomforholdene oppstrøms inntaket ikke forverres. Teknisk løsning for dokumentasjon for slipp av minstevannføring skal godkjennes av NVE.	Som NVE.
Vannvei	Søknaden oppgir at rørgata skal legges i gravd/sprengt grøft i gamle E134. Dette kan ikke endres ved detaljplan. Dokumentasjon på nødvendig avklaring med Vegvesenet om praktisk gjennomføring sendes NVE sammen med planer for landskap og miljø.	Som NVE.
Kraftstasjon	Kraftstasjonen skal plasseres i tråd med det som er oppgitt i søknaden.	Som NVE.
Største slukeevne	8 m ³ /s.	Som NVE.
Minste driftsvannføring	0,8 m ³ /s. Kun ubetydelige justeringer kan tillates i detaljplan.	Som NVE.
Installert effekt	3,5 MW.	Som NVE.
Antall turbiner/turbintype	Søknaden oppgir 2 Francisturbiner. Antall turbiner og turbintype kan justeres ved detaljplan.	Som NVE.
Avbøtende tiltak	Det skal vurderes om det bør legges til rette for hekking av fossefall i kraftverksutløpet i forbindelse med utarbeidelse av detaljplan. Se kommentarer til post 6 – Naturforvaltning.	Som NVE.
Annet	Detaljplanen sendes kommunen for uttalelse, jf. post 5. Anlegget skal utformes med tanke på å forebygge mulige problemer med gassovermetning. Inntaket skal konstrueres slik at faren for luftinnblanding blir minst mulig. Samtidig bør en sørge for god utlufting av vannet før det ledes tilbake i elva.	Som NVE.

Det er angitt i tabellen hvorvidt det kan gjøres justeringer i forbindelse med detaljplanleggingen. Dersom det ikke er oppgitt spesielle føringer, kan mindre endringer godkjennes av NVE som del av detaljplangodkjenningen. Anlegg som ikke er bygget i samsvar med konsesjon og/eller planer godkjent av NVE, herunder også planlagt installert effekt og slukeevne, vil ikke være berettiget til å motta elsertifikater. Dersom det er endringer skal dette gå tydelig frem ved oversendelse av detaljplanene.

Post 6: Naturforvaltning

Eventuelle pålegg i medhold av dette vilkåret må være relatert til skader forårsaket av tiltaket, og stå i rimelig forhold til tiltakets størrelse og virkninger.

Det er aktuelt å legge til rette for alternative hekkelasser for fossekall. Dette er i utgangspunktet noe som naturforvaltningsvilkåret gir hjemmel til å pålegge. Vilkåret forvaltes av Miljødirektoratet, og kan evt. delegeres til Fylkesmannen. Det har vist seg at det kan være et godt alternativ å legge til rette for reirbygging i kraftverksutløpet. Dette må i så fall avklares i forbindelse med NVEs godkjenning av detaljplanene fordi det da må støpes en hylle som fossekallen kan bygge reir på samtidig med at anlegget bygges. Et eventuelt pålegg om å tilrettelegge for hekking av fossekall i kraftverksutløpet bør avklares i detaljplanfasen. Fylkesmannen bør kontaktes, men NVE er myndighet for endelig godkjenning av detaljerte planer for miljø og landskap. Fylkesmannen kan i ettertid pålegge at det i tillegg bygges reirkasse, for eksempel under brua som gir adgang til Postveien.

Post 7: Automatisk fredete kulturminner

Det forutsettes at utbygger tar nødvendig kontakt med fylkeskommunen for å klarere forholdet til kulturminneloven § 9 før innsending av detaljplan. Vi minner videre om den generelle aktsomhetsplikten med krav om varsling av aktuelle instanser dersom det støtes på kulturminner i byggefasen, jmfør kulturminneloven § 8.

Post 9: Ferdsel m.v.

Trond Solvang foreslår at det bygges kjøresterk bro over damkrona ved inntaket til Skromme kraftverk for å lette adkomsten til hyttene, legge til rette for turgåing og nyttetransport fra Skromme gård. Videre mener han at utbygger bør pålegges å ruste opp brua ved Skromme gård for å sikre framtidig adkomst til Postvegen og nyttetransport for Skromme gård.

Departementet mener at skadene og ulempene som vil følge av Skromme kraftverk er små. Samtidig anses behovet for å kunne krysse elva oppe ved inntaket å være relativt begrenset. Kraftstasjonsbygget vil ikke være til hinder for å krysse elva over eksisterende bru. Det er dermed ikke grunnlag for å pålegge tiltakshaver noen spesielle forpliktelser verken i forbindelse med krysningsmuligheter over inntaksdammen eller en eventuell opprustning av brua ved Skromme. I den grad brua ved Skromme blir skadet som følge av anleggsvirksomheten vil det imidlertid være utbyggers ansvar å utbedre dette.

Post 10: Terskler m.v.

Dette vilkåret gir hjemmel til å pålegge konsesjonær å etablere terskler eller gjennomføre andre biotopjusterende tiltak dersom dette skulle vise seg å være nødvendig.

Kvernhuselva kraftverk

Post 1: Vannslipping

Følgende data for vannføring og slukeevne er hentet fra konsesjonssøknaden og lagt til grunn for konsesjonen:

Middelvannføring:	570 l/s
Alminnelig lavvannføring:	30 l/s
5-persentil sommer	57 l/s
5-persentil vinter	31 l/s
Maksimal slukeevne	1,3 m ³ /s
Maksimal slukeevne i % av middelvannføring	228 %
Minste driftsvannføring	60 l/s

Søker foreslår å slippe minstevannføring fra inntaksdammen for Kvernhuselva kraftverk tilsvarende kun halvparten av 5-persentilen for sommer og vinter, dvs. 29 l/s om sommeren og 15 l/s om vinteren. Med en minstevannføring av denne størrelsen vil Kvernhuselva i snitt produsere 9,3 GWh i året.

Det fastsettes en minstevannføring på 30 l/s i tiden 1. mai – 30. september og 15 l/s i resten av året, i tråd med søkers forslag.

Når det gjelder kommentarer om måleanordning for minstevannføring, teknisk løsning for dokumentasjon av vannslippet, opplysningsskilt og regler for drift viser vi til de avsluttende kommentarer til post 1 for Skromme kraftverk.

Post 2: Konsesjonstid og revisjon

På samme måte som for Skromme kraftverk foreslås å gi revisjonsadgang for Kvernhuselva kraftverk jf. vannressursloven § 26.

Post 5: Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v.

Innledende kommentarer til nedenstående tabell er de samme som for Skromme kraftverk. Konsesjon er gitt på følgende forutsetninger:

	NVEs anbefaling	OEDs merknader
Valg av alternativ	Søknaden beskriver kun ett alternativ. NVE har ingen merknader til dette.	
Inntak	Inntaksdammen skal plasseres i tråd med det som er beskrevet i søknaden.	Som NVE.

Vannvei	Vannveien konstrueres og plasseres i terrenget i tråd med det som er oppgitt i søknaden. Den skal i minst mulig grad sprenges ned i fjell. Nøyaktig trasé fastsettes i samråd med NVE i detaljplanfasen.	Som NVE.
Kraftstasjon	Kraftstasjonen skal plasseres i tråd med det som er oppgitt i søknaden. Dokumentasjon på nødvendig avklaring med Vegvesenet om løsning i forbindelse med kryssing av både nye og gamle E 134 sendes NVE sammen med detaljerte planer for landskap og miljø	Som NVE.
Største slukeevne	1,3 m ³ /s	Som NVE.
Minste driftsvannføring	0,06 m ³ /s. Kun ubetydelige justeringer kan tillates i detaljplan.	Som NVE.
Installert effekt	3,2 MW	Som NVE.
Antall turbiner/turbintype	Søknaden oppgir ett vertikalt Peltonaggregat. Antall turbiner og turbintype kan justeres ved detaljplan.	Som NVE.
Vei	Anleggsveien opp fjellsida skal så langt det er mulig følge traseen til eksisterende traktorvei. Det skal legges vekt på å gjøre veien så smal som mulig og eksisterende skogsvegetasjon skal ivaretas i størst mulig grad. NVE har ingen merknader til at veien gjøres permanent.	Som NVE.
Avbøtende tiltak	Kraftstasjonsbygget skal utformes slik at det glir naturlig inn i det omkringliggende kulturlandskapet	Som NVE.
Annet	Detaljplanen sendes kommunen for uttalelse, jf. post 5. Anlegget skal utformes med tanke på å forebygge mulige problemer med gassovermetning. Inntaket skal konstrueres slik at faren for luftinnblanding blir minst mulig. Samtidig bør en sørge for god utlufting av vannet før det ledes tilbake i elva.	Som NVE.

Det er angitt i tabellen hvorvidt det kan gjøres justeringer i forbindelse med detaljplanleggingen. Dersom det ikke er oppgitt spesielle føringer kan mindre endringer godkjennes av NVE som del av detaljplangodkjenningen. Anlegg som ikke er bygget i samsvar med konsesjon og/eller planer godkjent av NVE, herunder også planlagt installert effekt og slukeevne, vil ikke være berettiget til å motta el-sertifikater. Dersom det er endringer skal dette gå tydelig frem ved oversendelse av detaljplanene.

Etne kommune ber om at det må vurderes om bekkeinntakene skal steinsettes. RSE henviser til eventuelle krav fra NVE, men mener det ikke vil være hensiktsmessig å transportere masser inn med helikopter for å plastre. Det vises til at inntaket for Kvernhuselva kraftverk vil bli lite synlig for omgivelsene. Inntaket bør tilpasses terrenget så godt som mulig, men departementet mener det ikke er nødvendig å pålegge utbygger å steinsette dammen.

Post 6: Naturforvaltning

Vilkår for naturforvaltning tas med i konsesjonen selv om det i dag synes lite aktuelt å pålegge ytterligere avbøtende tiltak. Eventuelle pålegg i medhold av dette vilkåret må være relatert til skader forårsaket av tiltaket og stå i rimelig forhold til tiltakets størrelse og virkninger.

Post 7: Automatisk fredete kulturminner

Det forutsettes at utbygger tar den nødvendige kontakt med fylkeskommunen for å klarere forholdet til kulturminneloven § 9 før innsending av detaljplan. Det vises til den generelle aktsomhetsplikten med krav om varsling av aktuelle instanser dersom det støtes på kulturminner i byggefasen, jmfør kulturminneloven § 8.

Post 10: Terskler m.v.

Dette vilkåret gir hjemmel til å pålegge konsesjonær å etablere terskler eller gjennomføre andre biotopjusterende tiltak dersom dette skulle vise seg å være nødvendig.

Bordalen kraftverk etter alternativ 2

Post 2: Konsesjonsavgifter

NVE anbefaler at avgiftene settes til kr. 24 pr. nat.hk. for kommunen og kr. 8 pr. nat.hk. for staten. Departementet viser til at dette er i samsvar med praksis i de senere konsesjoner, og tilrår avgifter i samsvar med NVEs anbefaling.

Post 7: Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v.

Innledende kommentarer til nedenstående tabell er de samme som for Skromme kraftverk. Konsesjon gis på følgende forutsetninger:

	NVEs anbefaling	OEDs kommentar
Valg av alternativ	Bordalen 2. NVE kan også godta utbygging etter Bordalen 3.	Bordalen 2
Inntak	Inntaksdammen skal plasseres i tråd med det som er beskrevet i søknaden. Teknisk løsning for dokumentasjon for slipp av minstevannføring skal godkjennes av NVE.	Som NVE.
Vannvei	Vannveien bygges i tråd med det som er oppgitt i søknaden, i hovedsak tunnel.	Som NVE.
Kraftstasjon	Kraftstasjonen skal plasseres i tråd med det som er oppgitt i søknaden.	Som NVE.
Overføringer	Bekkeinntak i Skårselva plasseres i tråd med det som er oppgitt i søknaden. Inntak via sjakt og boret tunnel.	Som NVE.
Største slukeevne	6,2 m ³ /s	Som NVE.
Minste driftsvannføring	150 l/s. Kun ubetydelige justeringer kan tillates i detaljplan.	Som NVE.
Installert effekt	20,8 MW	Som NVE.
Antall turbiner/turbintype	Søknaden oppgir to like, vertikale Peltonaggregater. Antall turbiner og turbintype kan justeres ved detaljplan.	Som NVE.
Vei	Adkomstveier bygges i tråd med det som er oppgitt i søknaden. Det skal legges vekt på å gjøre veien så smal som mulig. Eksisterende skogsvegetasjon skal ivaretas i størst mulig grad.	Som NVE.
Avbøtende tiltak	Kraftstasjonsbygget skal utformes slik at det glir naturlig inn i landskapet.	Som NVE.
Annet	Detaljplanen sendes kommunen for uttalelse, jf. post 5. Anlegget skal utformes med tanke på å forebygge mulige problemer med gassovermetning. Både bekkeinntaket i Skårselva og hovedinntaket skal konstrueres slik at faren for luftinnblanding blir minst mulig. Samtidig bør en sørge for god utlufting av vannet før det ledes ut i Rullestadvatnet.	Som NVE.

Det er angitt i tabellen hvorvidt det kan gjøres justeringer i forbindelse med detaljplanleggingen. Dersom det ikke er oppgitt spesielle føringer kan mindre endringer godkjennes av NVE som del av detaljplangodkjenningen. Anlegg som ikke er bygget i samsvar med konsesjon og/eller planer godkjent av NVE, herunder også planlagt installert effekt og slukeevne, vil ikke være berettiget til å motta el-sertifikater. Dersom det er endringer skal dette gå tydelig frem ved oversendelse av detaljplanene.

Etne kommune ber om at det må vurderes om bekkeinntakene skal steinsettes. RSE henviser til eventuelle krav fra NVE, men mener det ikke vil være hensiktsmessig å transportere masser inn med helikopter for å plastre. NVE viser til at inntak i Sagelva og i Raudbekken bortfaller etter vår tilråding. Både inntaket i Skårselva og inntaket i Bordalselva vil bli lite synlig for omgivelsene. Selv om det kan forventes at enkelte turgåere aktivt vil oppsøke inntaksdammene for å se, mener NVE det er tilstrekkelig at inntakene tilpasses terrenget så godt som mulig. Kostnadene med å steinsette dammene vil overstige nytteverdien av dette.

Post 8: Naturforvaltning

Eventuelle pålegg i medhold av dette vilkåret må være relatert til skader forårsaket av tiltaket, og stå i rimelig forhold til tiltakets størrelse og virkninger.

Post 9: Automatisk fredete kulturminner

Det forutsettes at utbygger tar den nødvendige kontakt med fylkeskommunen for å klarere forholdet til kulturminneloven § 9 før innsending av detaljplan. Det minnes videre om den generelle aktsomhetsplikten med krav om varslings av aktuelle instanser dersom det støtes på kulturminner i byggefasen, jf. kulturminneloven § 8.

Post 12: Terskler m.v.

Dette vilkåret gir hjemmel til å pålegge konsesjonær å etablere terskler eller gjennomføre andre biotopjusterende tiltak dersom dette skulle vise seg å være nødvendig.

Post 13: Manøvreringsreglement m.v.

Følgende data for vannføring og slukeevne er hentet fra konsesjonssøknaden, og lagt til grunn for konsesjonen og forslag til minstevannføring:

Middelvannføring:	2,7 m ³ /s
Maksimal slukeevne	6,2 m ³ /s
Maksimal slukeevne i % av middelvannføring	230 %
Minste driftsvannføring	150 l/s

Bordalselva ved inntaket

Alminnelig lavvannføring:	189 l/s
5-persentil sommer	431 l/s
5-persentil vinter	156 l/s

Skårselva

Alminnelig lavvannføring:	68 l/s
5-persentil sommer	156 l/s
5-persentil vinter	56 l/s

Søker foreslår å slippe minstevannføring fra inntaksdammen i Bordalselva og bekkeinntaket i Skårselva tilsvarende halvparten av 5-persentilene for sommer og vinter. Dette utgjør 215 l/s om sommeren og 78 l/s om vinteren for Bordalselva og 78 l/s om sommeren og 28 l/s om vinteren for Skårselva. Med en minstevannføring av denne størrelsen vil Bordalen 2 kraftverk i snitt produsere 63,7 GWh i året

Det fastsettes en minstevannføring på 200 l/s fra inntaket i Bordalselva og 80 l/s fra inntaket i Skårselva i tiden 1. mai – 30. september og 80 l/s fra inntaket i Bordalselva, samt 30 l/s fra inntaket i Skårselva resten av året, i tråd med søkers forslag.

Det skal etableres måleanordninger for registrering av minstevannføring ved begge inntakspunktene. Den tekniske løsningen for dokumentasjon av slipp av minstevannføring skal godkjennes gjennom detaljplanen. Data skal fremlegges NVE på forespørsel og oppbevares så lenge anlegget er i drift.

Dersom tilsiget er mindre enn minstevannføringskravet, skal hele tilsiget slippes forbi.

Ved alle steder med pålegg om minstevannføring skal det settes opp skilt med opplysninger om vannslippbestemmelser som er lett synlig for allmennheten. NVE skal godkjenne merking og skiltene utforming og plassering.

Det presiseres at start-/stoppkjøring av kraftverket ikke skal forekomme. Kraftverket skal kjøres jevnt. Inntaksbassenget skal ikke benyttes til å oppnå økt driftstid, og det skal kun være små vannstandsvariasjoner knyttet til opp- og nedkjøring av kraftverket. Dette er primært bestemt av hensyn til naturens mangfold og mulig erosjonsfare.

Olje- og energidepartementet

tilråd:

1. Rullestad og Skromme Energi AS gis tillatelser til bygging av Skromme kraftverk, Kvernhuselva kraftverk og Bordalen kraftverk med tilhørende elektriske anlegg i Etne kommune i samsvar med vedlagte forslag.
2. Haugaland Kraft Nett AS gis tillatelse til bygging og drift av 66 kV kraftledning fra Rullestad til Blåfalli III og til bygging og drift av Rullestad og Blåfalli III transformatorstasjoner i Etne og Kvinnherad kommuner i samsvar med vedlagte forslag.

Vedlegg 1

Spesifikasjon av tillatelsene

1. I medhold av vannressursloven § 8 gis Rullestad og Skromme Energi AS tillatelse til å bygge Skromme kraftverk i Etne kommune, jf. vedlegg 2.
2. I medhold av vannressursloven § 8 gis Rullestad og Skromme Energi AS tillatelse til å bygge Kvernhuselva kraftverk i Etne kommune, jf. vedlegg 3.
3. I medhold av vannressursloven § 8 gis Rullestad og Skromme Energi AS tillatelse til å bygge Bordalen kraftverk i Etne kommune etter alternativ 2, jf. vedlegg 4.
4. Det fastsettes manøvreringsreglement for utbygging av Bordalen kraftverk, jf. vedlegg 5.
5. I medhold av energiloven § 3-1 gis Rullestad og Skromme Energi AS tillatelse til å bygge, eie og drive Skromme kraftverk, Kvernhuselva kraftverk og Bordalen kraftverk med tilhørende elektriske anlegg, jf. vedlegg 6.
6. I medhold av energiloven § 3-1 gis Haugaland Kraft Nett AS tillatelse til å bygge, eie og drive 66 kV kraftledning fra Rullestad via Tøsse til Blåfalli III og til å bygge, eie og drive Rullestad og Blåfalli III transformatorstasjoner i Etne og Kvinnherad kommune, jf. vedlegg 7.
7. I medhold av oreigningslova § 2 nr. 19 gis Haugaland Kraft Nett AS samtykke til å ekspropriere nødvendige grunn og rettigheter for å bygge, eie og drive Rullestad transformatorstasjon, Blåfalli III transformatorstasjon og 66 kV kraftledning fra Rullestad via Tøsse til Blåfalli III.
8. Planendringer kan foretas av departementet eller den departementet bemyndiger.

Vedlegg 2

Vilkår

for tillatelse etter vannressursloven § 8 til Rullestad og Skromme Energi AS til å bygge Skromme kraftverk i Etne kommune, Hordaland fylke

1.

Vannslipping

I tiden 1. mai – 30. september skal det slippes 490 l/s fra inntaksdammen. I tiden 1. oktober – 30. april skal det slippes 240 l/s fra inntaksdammen. Dersom tilsiget er mindre enn kravet til minstevannføring skal hele tilsiget slippes forbi. Kraftverket skal i slike tilfeller ikke være i drift. Alle vannførendringer skal skje gradvis, og typisk start-/stoppkjøring skal ikke forekomme.

2.

Konsesjonstid og revisjon

Konsesjonen gis på ubegrenset tid. Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår

3.

Bortfall av konsesjon

Konsesjonen faller bort hvis ikke arbeidet er satt i gang senest fem år fra konsesjonens dato og fullføres innen ytterligere fem år jf. Vannressursloven § 19 og vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 1 tredje ledd. Olje- og energidepartementet kan forlenge fristen med inntil fem nye år. I fristene regnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

4.

Konsesjonærs ansvar ved anlegg/drift m.v.

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner m.v., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal rette myndigheter underrettes i god tid på forhånd.

5.

Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v.

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger,

beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trengs for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

6.

Naturforvaltning

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet

- å sørge for at forholdene i Dalelva er slik at de stede egne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen forringes minst

mulig og om nødvendig utføre kompensierende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og ev. regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompensierende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av utbyggingen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen.

VI

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

7.

Automatisk fredete kulturminner

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredede kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredede kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes fylkeskommunens kulturminneforvaltning/ Sametinget med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 annet ledd, jf. §§ 3 og 4.

8.

Forurensning m.v.

Konsesjonæren plikter etter Fylkesmannens nærmere bestemmelse å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med reguleringen er påkrevet av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget.

9.

Ferdsel m.v.

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veier, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veier, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre NVE treffer annen bestemmelse.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utlengt.

10.

Terskler m.v.

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan NVE pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprensninger m.v. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan NVE pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig. Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget.

Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

11.

Hydrologiske observasjoner

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av NVE utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentliges interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

12.

Registrering av minstevannføring, krav om skilting og merking

Det skal etableres en måleanordning for registrering og dokumentasjon av minstevannføring, løsningen skal godkjennes av NVE. Data skal fremlegges NVE på forespørsel og oppbevares på en sikker måte i hele anleggets levetid.

Ved alle reguleringsmagasin og steder med pålegg om minstevannføring skal det settes opp skilt med opplysninger om manøvreringsbestemmelser og hvordan dette kan kontrolleres. NVE skal godkjenne skiltens utforming og

plassering.

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av utbyggingen må markeres på kart på opplysnings-skilt og merkes eller sikres.

For alle vassdragsanlegg skal det etableres og opprettholdes hensiktsmessige sikringstiltak av hensyn til allmennhetens normale bruk og ferdsel på og ved anleggene.

13.

Etterundersøkelser

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av reguleringens virkninger for berørte interesser. Undersøkelsesrapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. NVE kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

14.

Luftovermetning

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av NVE bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

15.

Varslingsplikt

Konsesjonæren plikter å varsle NVE om navne- og/eller adresseendringer. Ved eventuell overdragelse av anlegget skal NVE bli varslet om overdragelsen i forkant.

16.

Kontroll med overholdelsen av vilkårene

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av NVE til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår. Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av NVE.

For å sikre at vedtak i medhold av vannressursloven blir gjennomført, kan den ansvarlige pålegges tvangsmulkt til staten, jf. vannressursloven § 60. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Når et rettstridig forhold er konstatert kan det gis pålegg om retting og om nødvendig pålegges stans i pågående virksomhet, jf. vannressursloven § 59.

Overskrides konsesjon eller konsesjonsvilkårene eller pålegg fastsatt med hjemmel i vannressursloven kan det ilegges overtredelsesgebyr, eller straff med bøter eller fengsel inntil tre måneder, jf. vannressursloven §§ 60a og 63 første ledd bokstav c.

Vilkår for tillatelse etter vannressursloven § 8 til Rullestad og Skromme Energi AS til å bygge Kvernhuselva kraftverk i Etne kommune, Hordaland fylke

1.

Vannslipping

I tiden 1. mai – 30. september skal det slippes 30 l/s fra inntaksdammen. I tiden 1. oktober – 30. april skal det slippes 15 l/s fra inntaksdammen. Dersom tilsiget er mindre enn kravet til minste-vannføring skal hele tilsiget slippes forbi. Kraftverket skal i slike tilfeller ikke være i drift. Alle vannførendringer skal skje gradvis, og typisk start-/stoppkjøring skal ikke forekomme.

2.

Konsesjonstid og revisjon

Konsesjonen gis på ubegrenset tid. Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår

3.

Bortfall av konsesjon

Konsesjonen faller bort hvis ikke arbeidet er satt i gang senest fem år fra konsesjonens dato og fullføres innen ytterligere fem år jf. vannressursloven § 19 og vassdragsreguleringsloven § 12 nr. 1 tredje ledd. Olje- og energidepartementet kan forlenge fristen med inntil fem nye år. I fristene regnes ikke den tid som på grunn av særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

4.

Konsesjonærs ansvar ved anlegg/drift m.v.

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, fornminner m.v., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal rette myndigheter underrettes i god tid på forhånd.

5.

Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v.

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som

omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes i gang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trenges for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

6. Naturforvaltning

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet

- a. å sørge for at forholdene i innsjøer og elver som blir vesentlig berørt av endringer i vannstand eller vannføring er slik at de stedegne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlige forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,

- c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og ev. regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av utbyggingen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av utbyggingen.

VI

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

7.

Automatisk fredete kulturminner

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredete kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes fylkeskommunens kulturminneforvaltning med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 annet ledd, jf. §§ 3 og 4.

8.

Forurensning m.v.

Konsesjonæren plikter etter Fylkesmannens nærmere bestemmelse å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med reguleringen er påkrevet av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget.

9.

Ferdsel m.v.

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre NVE treffer annen bestemmelse.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utlignjengelige.

10.

Terskler m.v.

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan NVE pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak, elvekorreksjoner, opprensninger m.v. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjonsskader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan NVE pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig. Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget.

Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

11.

Hydrologiske observasjoner

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av NVE utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentlige interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

12.

Registrering av minstevannføring, krav om skilting og merking

Det skal etableres en måleanordning for registrering og dokumentasjon av minstevannføring, løsningen skal godkjennes av NVE. Data skal fremlegges NVE på forespørsel og oppbevares på en sikker måte i hele anleggets levetid. Ved alle reguleringsmagasin og steder med pålegg om minstevannføring skal det settes opp skilt med opplysninger om manøvreringsbestemmelser og hvordan dette kan kontrolleres. NVE skal godkjenne skiltens utforming og plassering.

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av utbyggingen må markeres på kart på opplysningsskilt og merkes eller sikres.

For alle vassdragsanlegg skal det etableres og opprettholdes hensiktsmessige sikringstiltak av hensyn til allmennhetens normale bruk og ferdsel på og ved anleggene.

13.

Etterundersøkelser

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av regulerings virkninger for berørte interesser. Undersøkelsesrapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. NVE kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

14.

Luftovermetning

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av NVE bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

15.

Varslingsplikt

Konsesjonæren plikter å varsle NVE om navne- og/eller adresseendringer. Ved eventuell overdragelse av anlegget skal NVE godkjenne overdragelsen i forkant.

16.

Kontroll med overholdelsen av vilkårene

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av NVE til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår. Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av NVE.

For å sikre at vedtak i medhold av vannressursloven blir gjennomført, kan den ansvarlige pålegges tvangsmulkt til staten, jf. vannressursloven § 60. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Når et rettstridig forhold er konstatert kan det gis pålegg om retting og om nødvendig pålegges stans i pågående virksomhet, jf. vannressursloven § 59.

Overskrides konsesjon eller konsesjonsvilkårene eller pålegg fastsatt med hjemmel i vannressursloven kan det ilegges overtredelsesgebyr, eller straff med bøter eller fengsel inntil tre måneder, jf. vannressursloven §§ 60a og 63 første ledd bokstav c.

Vedlegg 4

Vilkår for tillatelse etter vannressursloven § 8 til Rullestad og Skromme Energi AS til å bygge Bordalen kraftverk i Etne kommune, Hordaland fylke

1

(Konsesjonstid og revisjon)

Konsesjonen gis på ubegrenset tid.

Vilkårene for konsesjonen kan tas opp til alminnelig revisjon etter 30 år. Hvis vilkårene blir revidert, har konsesjonæren adgang til å frasi seg konsesjon innen 3 måneder etter at han har fått underretning om de reviderte vilkår, jf. vassdragsreguleringsloven § 10 nr 3 første ledd.

2

(Konsesjonsavgifter)

Konsesjonæren skal betale en årlig avgift til staten på kr 8 pr. nat.hk. og en årlig avgift til de fylkes-, herreds- og bykommuner som Kongen bestemmer på kr 24 pr. nat.hk, beregnet etter den gjennomsnittlige kraftmengde som det konsederte vannfall etter den foretatte utbygging kan frembringe med den påregnelige vannføring år om annet.

Fastsettelsen av avgiftene tas opp til ny vurdering etter tidsintervaller som loven til enhver tid bestemmer.

Plikten til å betale avgiftene inntreffer etter hvert som den innvunne vannkraft tas i bruk. Avgiften er tvangsgrunnlag for utlegg, jf. tvangsfullbyrdsloven kap. 7.

Etter forfall svares rente som fastsatt i medhold av lov av 17. desember 1976 nr. 100 om renter ved forsinket betaling m.m. § 3 første ledd.

Konsesjonsavgiftsmidler avsettes særskilt for hver kommune til et fond, som etter nærmere bestemmelse av kommunestyret fortrinnsvis anvendes til fremme av næringslivet i kommunen. Vedtekter for fondet skal godkjennes av Fylkesmannen.

3

(Kontroll med betaling av avgift m.v.)

Nærmere bestemmelse om betaling av avgifter etter post 2 (Konsesjonsavgifter) og kontroll med vannforbruket skal med bindende virkning for hvert enkelt tilfelle fastsettes av Olje- og energidepartementet.

4

(Byggefrister m.v.)

Arbeidet må påbegynnes innen 5 år fra konsesjonens dato og fullføres innen ytterligere 5 år jf. Vannressursloven § 19 tredje ledd og vassdragsreguleringsloven § 12 nr 1. Fristene kan forlenges av Olje- og energidepartementet. I fristene medregnes ikke den tid som på grunn av

særlige forhold (vis major), streik eller lockout har vært umulig å utnytte.

5

(Erstatning til etterlatte)

Hvis noen av arbeiderne eller funksjonærene omkommer ved arbeidsulykke i anleggstiden, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av Olje- og energidepartementet pålegges å sikre eventuelle etterlatte en øyeblikkelig erstatning.

6

(Konsesjonærs ansvar ved anlegg/drift m.v.)

Konsesjonæren plikter å påse at han selv, hans kontraktører og andre som har med anleggsarbeidet og kraftverksdriften å gjøre, unngår ødeleggelse av naturforekomster, landskapsområder, kulturminner m.v., når dette er ønskelig av vitenskapelige eller historiske grunner eller på grunn av områdenes naturskjønnhet eller egenart. Dersom slike ødeleggelser ikke kan unngås, skal rette myndigheter underrettes i god tid på forhånd.

7

(Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v.)

Godkjenning av planer og tilsyn med utførelse og senere vedlikehold og drift av anlegg og tiltak som omfattes av denne post er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med dette dekkes av konsesjonæren.

Konsesjonæren plikter å legge fram for NVE detaljerte planer med nødvendige opplysninger, beregninger og kostnadsoverslag for reguleringsanleggene. Arbeidet kan ikke settes igang før planene er godkjent. Anleggene skal utføres solid, minst mulig skjemmende og skal til enhver tid holdes i full driftsmessig stand.

Konsesjonæren plikter å planlegge, utføre og vedlikeholde hoved- og hjelpeanlegg slik at det økologiske og landskapsarkitektoniske resultat blir best mulig.

Kommunen skal ha anledning til å uttale seg om planene for anleggsveger, massetak og plassering av overskuddsmasser.

Konsesjonæren plikter å skaffe seg varig råderett over tipper og andre områder som trengs for å gjennomføre pålegg som blir gitt i forbindelse med denne post.

Konsesjonæren plikter å foreta en forsvarlig opprydding av anleggsområdene. Oppryddingen må være ferdig senest 2 år etter at vedkommende anlegg eller del av anlegg er satt i drift.

Hjelpeanlegg kan pålegges planlagt slik at de senere blir til varig nytte for allmennheten dersom det kan skje uten uforholdsmessig utgift eller ulempe for anlegget.

Ansvar for hjelpeanlegg kan ikke overdras til andre uten NVEs samtykke.

NVE kan gi pålegg om nærmere gjennomføring av plikter i henhold til denne posten.

8

(Naturforvaltning)

I

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet

- a. å sørge for at forholdene i berørte vassdrag er slik at de stede egne fiskestammene i størst mulig grad opprettholder naturlig reproduksjon og produksjon og at de naturlige livsbetingelsene for fisk og øvrige naturlig forekommende plante- og dyrepopulasjoner forringes minst mulig,
- b. å kompensere for skader på den naturlige rekruttering av fiskestammene ved tiltak,
- c. å sørge for at fiskens vandringsmuligheter i vassdraget opprettholdes og at overføringer utformes slik at tap av fisk reduseres,
- d. å sørge for at fiskemulighetene i størst mulig grad opprettholdes.

II

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å sørge for at forholdene for plante- og dyrelivet i området som direkte eller indirekte berøres av reguleringen forringes minst mulig og om nødvendig utføre kompenserende tiltak.

III

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å sørge for at friluftslivets bruks- og opplevelsesverdier i området som berøres direkte eller indirekte av anleggsarbeid og regulering tas vare på i størst mulig grad. Om nødvendig må det utføres kompenserende tiltak og tilretteleggingstiltak.

IV

Konsesjonæren plikter etter nærmere bestemmelse av Miljødirektoratet å bekoste naturvitenskapelige undersøkelser samt friluftslivsundersøkelser i de områdene som berøres av reguleringen. Dette kan være arkiveringsundersøkelser. Konsesjonæren kan også tilpliktes å delta i fellesfinansiering av større undersøkelser som omfatter områdene som direkte eller indirekte berøres av reguleringen.

V

Konsesjonæren kan bli pålagt å dekke utgiftene til ekstra oppsyn, herunder jakt- og fiskeoppsyn i anleggstiden.

VI

Alle utgifter forbundet med kontroll og tilsyn med overholdelsen av ovenstående vilkår eller pålegg gitt med hjemmel i disse vilkår, dekkes av konsesjonæren.

9

(Automatisk fredete kulturminner)

Konsesjonæren plikter i god tid før anleggsstart å undersøke om tiltaket berører automatisk fredede kulturminner etter lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 9. Viser det seg at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredede kulturminner, plikter konsesjonæren å søke om dispensasjon fra den automatiske fredningen etter kulturminneloven § 8 første ledd, jf. §§ 3 og 4.

Viser det seg i anleggs- eller driftsfasen at tiltaket kan være egnet til å skade, ødelegge, flytte, forandre, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredete kulturminner som hittil ikke har vært kjent, skal melding om dette sendes kulturminneforvaltningen (fylkeskommunen og eventuelt Sametinget) med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning tiltaket kan berøre kulturminnet, jf. lov av 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 8 andre ledd, jf. §§ 3 og 4.

10

(Forurensning m.v.)

Konsesjonæren plikter etter Fylkesmannens nærmere bestemmelse å utføre eller bekoste tiltak som i forbindelse med reguleringen er påkrevet av hensyn til forurensningsforholdene i vassdraget.

11

(Ferdsl m.v.)

Konsesjonæren plikter å erstatte utgifter til vedlikehold og istandsettelse av offentlige veger, bruer og kaier, hvis disse utgifter blir særlig øket ved anleggsarbeidet. I tvisttilfelle avgjøres spørsmålet om hvorvidt vilkårene for refusjonsplikten er til stede, samt erstatningens størrelse ved skjønn på konsesjonærens bekostning. Veger, bruer og kaier som konsesjonæren bygger, skal kunne benyttes av allmennheten, med mindre NVE treffer annen bestemmelse.

Konsesjonæren plikter i nødvendig utstrekning å legge om turiststier og klopper som er i jevnlig bruk og som vil bli neddemmet eller på annen måte ødelagt/utlignende.

12

(Terskler m.v.)

I de deler av vassdragene hvor inngrepene medfører vesentlige endringer i vannføring eller vannstand, kan NVE pålegge konsesjonæren å bygge terskler, foreta biotopjusterende tiltak,

elvekorreksjoner, opprensninger m.v. for å redusere skadevirkninger.

Dersom inngrepene forårsaker erosjons-skader, fare for ras eller oversvømmelse, eller øker sannsynligheten for at slike skader vil inntreffe, kan NVE pålegge konsesjonæren å bekoste sikringsarbeider eller delta med en del av utgiftene forbundet med dette.

Arbeidene skal påbegynnes straks detaljene er fastlagt og må gjennomføres så snart som mulig. Terskelpålegget vil bygge på en samlet plan som ivaretar både private og allmenne interesser i vassdraget. Utarbeidelse av pålegget samt tilsyn med utførelse og senere vedlikehold er tillagt NVE. Utgiftene forbundet med tilsynet dekkes av konsesjonæren.

13

(Manøvreringsreglement m.v.)

Vannslippingen skal foregå overensstemmende med et manøvreringsreglement som Kongen på forhånd fastsetter.

Viser det seg at slippingen etter dette reglement medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

14

(Hydrologiske observasjoner)

Konsesjonæren skal etter nærmere bestemmelse av NVE utføre de hydrologiske observasjoner som er nødvendige for å ivareta det offentlige interesser og stille det innvunne materiale til disposisjon for det offentlige.

Kopier av alle kart som konsesjonæren måtte la oppta i anledning av anleggene, skal sendes Kartverket med opplysning om hvordan målingene er utført.

15

(Registrering av minstevannføring, krav om skilting og merking)

Det skal etableres en måleanordning for registrering og dokumentasjon av minstevannføring, løsningen skal godkjennes av NVE. Data skal fremlegges NVE på forespørsel og oppbevares på en sikker måte i hele anleggets levetid.

Ved alle reguleringsmagasin skal det settes opp skilt med opplysninger om manøvreringsbestemmelser og hvordan dette kan kontrolleres. NVE skal godkjenne skiltene utforming og plassering.

De partier av isen på vann og inntaksmagasiner som mister bæreevnen på grunn av utbyggingen må markeres på kart på opplysningsskilt og merkes eller sikres.

For alle vassdragsanlegg skal det etableres og opprettholdes hensiktsmessige sikringstiltak av

hensyn til allmennhetens normale bruk og ferdsel på og ved anleggene.

16

(Etterundersøkelser)

Konsesjonæren kan pålegges å utføre og bekoste etterundersøkelser av regulerings virkninger for berørte interesser. Undersøkelserapportene med tilhørende materiale skal stilles til rådighet for det offentlige. NVE kan treffe nærmere bestemmelser om hvilke undersøkelser som skal foretas og hvem som skal utføre dem.

17

(Militære foranstaltninger)

Ved reguleringsanleggene skal det tillates truffet militære foranstaltninger for sprengning i krigstilfelle uten at konsesjonæren har krav på godtgjørelse eller erstatning for de herav følgende ulemper eller innskrenkninger med hensyn til anleggene eller deres benyttelse. Konsesjonæren må uten godtgjørelse finne seg i den bruk av anleggene som skjer i krigsøyemed.

18

(Luftovermetning)

Konsesjonæren plikter i samråd med NVE å utforme anlegget slik at mulighetene for luftovermetning i magasiner, åpne vannveger og i avløp til elv, vann eller sjø blir minst mulig. Skulle det likevel vise seg ved anleggets senere drift at luftovermetning forekommer i skadelig omfang, kan konsesjonæren etter nærmere bestemmelse av NVE bli pålagt å bekoste tiltak for å forhindre eller redusere problemene, herunder forsøk med hel eller delvis avstengning av anlegget for å lokalisere årsaken.

19

(Kontroll med overholdelsen av vilkårene)

Konsesjonæren underkaster seg de bestemmelser som til enhver tid måtte bli truffet av NVE til kontroll med overholdelsen av de oppstilte vilkår. Utgiftene med kontrollen erstattes det offentlige av konsesjonæren etter nærmere regler som fastsettes av NVE.

For å sikre at vedtak i medhold av vannressursloven blir gjennomført, kan den ansvarlige pålegges tvangsmulkt til staten, jf. vannressursloven § 60. Pålegg om mulkt er tvangsgrunnlag for utlegg. Når et rettstridig forhold er konstatert kan det gis pålegg om retting og om nødvendig pålegges stans i pågående virksomhet, jf. vannressursloven § 59.

Overskrides konsesjon eller konsesjonsvilkårene eller pålegg fastsatt med hjemmel i vannressursloven kan det ilegges overtredelsesgebyr, eller straff med bøter eller fengsel inntil tre måneder, jf. vannressursloven §§ 60a og 63 første ledd bokstav c.

Vedlegg 5

Manøvreringsreglement for utbygging av Bordalen kraftverk i Etne kommune, Hordaland fylke

1.

Overføringer

Skårselva tas inn på samme høyde som inntak i Bordalselva og føres inn på tilløpstunnelen.

2.

I tiden 1. mai – 30. september skal det slippes 200 l/s fra inntaket i Bordalselva og 80 l/s fra inntaket i Skårselva. I tiden 1. oktober – 30. april skal det slippes 80 l/s fra inntaket i Bordalselva og 30 l/s fra inntaket i Skårselva. Dersom tilsiget er mindre enn kravet til minste-vannføring skal hele tilsiget slippes forbi. Kraftverket skal i slike tilfeller ikke være i drift. Alle vannføringsendringer skal skje gradvis, og typisk start-/stoppkjøring skal ikke forekomme.

3.

Det skal påses at flomløp og tappeløp ikke hindres av is eller lignende og at damanleggene til enhver tid er i god stand. Dersom det forlanges, skal også nedbørmengder, temperaturer, snødybde m.v. observeres og noteres.

4

Viser det seg at manøvrering og vannslipping etter dette reglementet medfører skadelige virkninger av omfang for allmenne interesser, kan Kongen uten erstatning til konsesjonæren, men med plikt for denne til å erstatte mulige skadevirkninger for tredjemann, fastsette de endringer i reglementet som finnes nødvendige.

Forandringer i reglementet kan bare foretas av Kongen etter at de interesserte har hatt anledning til å uttale seg.

Mulig tvist om forståelsen av dette reglementet avgjøres av Olje- og energidepartementet."

Anleggskonsesjon

Meddelt:

Rullestad og Skromme Energi AS

Organisasjonsnummer: 990 873 658

Dato: 09.12.2016

Varighet: 09.12.2046

Ref: NVE 200802132

Kommune: Etne og Kvinnherad

Fylke: Hordaland

I medhold av lov av 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energiloven) § 3-1, jf. forskrift av 7. desember 1990 nr. 959 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energilovforskriften) § 3-1, gis Rullestad og Skromme Energi AS under henvisning til søknader av september 2011, NVEs innstilling av 15.1.2015 og kgl. res. av 09.12.2016, anleggskonsesjon.

Anleggskonsesjonen gir rett til å bygge og drive følgende elektriske anlegg:

Kvernhuselva kraftverk med

- En generator med ytelse 3,6 MVA og spenning 6,6 kV
- En transformator med ytelse 4 MVA og omsetning 22/6,6 kV
- Nødvendig høyspenningsanlegg.

Skromme kraftverk med

- En generator med ytelse 3,9 MVA og spenning 6,6 kV
- En transformator med ytelse 4 MVA og omsetning 22/6,6 kV
- Nødvendig høyspenningsanlegg.

Bordalen 2 kraftverk med

- En generator med ytelse 23,1 MVA og spenning 6,6 kV
- En transformator med ytelse 25 MVA og omsetning 22/6,6 kV
- Nødvendig høyspenningsanlegg.

Anleggene går fram av kart merket «Alternative kraftverk i Rullestadområdet» som er vedlagt dette dokumentet.

Vilkår

De til enhver tid gjeldende vilkår fastsatt i eller i medhold av energiloven gjelder for konsesjonæren.

I tillegg fastsettes med hjemmel i energiloven § 3-5 annet ledd følgende spesielle vilkår:

1. Varighet

Konsesjonen gjelder inntil 09.12.2046.

2. Fornyelse

Konsesjonæren skal søke om fornyelse av konsesjonen senest seks måneder før konsesjonen utløper. Dersom konsesjonæren ikke ønsker fornyet konsesjon, skal det innen samme frist gis melding om dette.

3. Bygging

Anlegget skal være ferdigstilt, bygget i henhold til denne konsesjonen og idriftsatt innen 5 år fra endelig konsesjon. Konsesjonæren kan søke om forlengelse av fristen for ferdigstillelse, bygging og idriftsettelse. Slik søknad skal sendes senest seks måneder før utløpet av fristen. Konsesjonen bortfaller dersom fristen for ferdigstillelse, bygging og idriftsettelse ikke overholdes.

4. Drift

Konsesjonæren skal stå for driften av anleggene og plikter å gjøre seg kjent med de til enhver tid gjeldende regler for driften. Bytte av driftsansvarlig selskap krever overføring av konsesjon. Eventuelt framtidig skille mellom eierskap og drift av anleggene konsesjonen omfatter, krever også godkjenning fra NVE. Godkjenning kan gis etter søknad.

5. Nedleggelse

Dersom konsesjonær ønsker å legge ned anlegget mens konsesjonen løper, skal det søkes NVE om dette. Nedleggelse kan ikke skje før vedtak om riving er fattet.

6. Endring av konsesjon

NVE kan fastsette nye vilkår for anlegget dersom det foreligger sterke samfunnsmessige interesser.

7. Tilbakekall av konsesjon

Konsesjonen kan trekkes tilbake dersom konsesjonæren tas under konkursbehandling, innleder gjeldsforhandling, eller på annen måte blir ute av stand til å oppfylle sine plikter etter konsesjonen.

8. Overtredelse av konsesjonen eller konsesjonsvilkår

Ved overtredelse av konsesjonen eller vilkår i denne konsesjonen kan NVE bruke de til enhver tid gjeldende reaksjonsmidler etter energilovgivningen eller bestemmelser gitt i medhold av denne lovgivningen. NVE kan også i slike tilfeller på ethvert tidspunkt pålegge stans i bygging.

Vedlegg 7

Anleggskonsesjon

Meddelt:

Haugaland Kraft Nett AS

Organisasjonsnummer: 915 635 857

Dato: 09.12.2016

Varighet: 09.12.2046 (30 år fra konsesjonsdato)

Ref: NVE 200803307 og NVE 200701095

Kommuner: Etne og Kvinnherad

Fylke: Hordaland

I medhold av lov av 29. juni 1990 nr. 50 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energilovent) § 3-1, jf. forskrift av 7. desember 1990 nr. 959 om produksjon, omforming, overføring, omsetning, fordeling og bruk av energi m.m. (energilovforskriften) § 3-1 gir Olje- og energidepartementet under henvisning til søknad av 14. mai 2010 og søknader av 2. mai 2006 og 10. desember 2010, NVEs innstilling 15.1.2015 og kgl.res. datert 09.12.2016 anleggskonsesjon til Haugland Kraft Nett AS.

Anleggskonsesjonen gir rett til å bygge og drive følgende elektriske anlegg:

1. En omtrent 26 kilometer lang kraftoverføring med nominell spenning 66 kV, fra Rullestad transformatorstasjon, via Tøsse til Blåfalli III transformatorstasjon i Etne og Kvinnherad kommuner, Hordaland fylke. Ledningen vil bestå av følgende delstrekninger og anlegg:

- En ca. 50 meter lang kabelinnføring fra Rullestad transformatorstasjon, med minimum strømføringssevne tilsvarende tverrsnitt AL 630.
- En ca. 10,1 kilometer lang luftledning fra Rullestad transformatorstasjon til avgreining ved Tøsse, med minimum strømføringssevne tilsvarende tverrsnitt 454 Al 59, inkludert et fjordspenn med minimum strømføringssevne tilsvarende tverrsnitt FeAl 380.
- En ca. 10,7 kilometer lang luftledning fra avgreining ved Tøsse til Brandvik, med minimum strømføringssevne tilsvarende tverrsnitt FeAl 329.
- En ca. 4,7 kilometer lang luftledning fra Brandvik til Blåfalli III transformatorstasjon, med minimum strømføringssevne tilsvarende tverrsnitt 594 Al 59.
- Nødvendig høyspenningsanlegg, herunder fjernstyrt skillebryter i avgreiningspunktet mot Tøsse kraftverk.
- Kraftledningen skal i hovedsak bygges med portalmaster i tre, matte traverser og med komposittisulatorer i I-kjeder.

2. Rullestad transformatorstasjon

Tillatelse til å bygge og drive Rullestad transformatorstasjon i Etne kommune med følgende elektriske anlegg:

- Én krafttransformator med ytelse 60 MVA og spenning 66/22
- Én stasjonstransformator med spenning 22/0,3 kV
- Ett innendørs 66 kV koblingsfelt
- Åtte utendørs 22 kV koblingsfelt
- Nødvendig høyspenningsanlegg

3. Blåfalli III transformatorstasjon

Tillatelse til å bygge og drive Blåfalli III innendørs transformatorstasjon i Kvinnherad kommune med følgende elektriske anlegg:

- Én krafttransformator med ytelse 150/ 125/ 25 MVA og spenning 300(420)/66/22 kV
- Én stasjonstransformator med spenning 22/0,23 kV
- Fire utendørs 300(420) kV koblingsfelt
- Fire innendørs 66 kV koblingsfelt
- Seks innendørs 22 kV koblingsfelt
- Én 22 kV jordslutningsspole
- 360 meter 22 kV jordkabler med tverrsnitt 3x240 Al for tilknytning av 22 kV anlegg
- Nødvendig høyspenningsanlegg

Kraftledningene skal i det vesentligste være som på vedlagte kart merket «Oversiktskart».

Transformatorstasjonene skal være i tråd med tegninger i søknaden merket «Situasjonsplan og fasadetegning for Blåfalli III transformatorstasjon» og «Situasjonsplan og fasadetegning for Rullestad transformatorstasjon».

Vilkår

De til enhver tid gjeldende vilkår fastsatt i eller i medhold av energiloven gjelder for konsesjonæren. I tillegg fastsettes med hjemmel i energiloven § 3-5 annet ledd følgende spesielle vilkår:

1. Varighet

Konsesjonen gjelder inntil 09.12.2046 (30 år fra konsesjonsdato).

2. Fornyelse

Konsesjonæren skal søke om fornyelse av konsesjonen senest seks måneder før konsesjonen utløper. Dersom konsesjonæren ikke ønsker fornyet konsesjon, skal det innen samme frist gis melding om dette.

3. Bygging

Anlegget skal være ferdigstilt, bygget i henhold til denne konsesjonen og idriftsatt innen fem år fra endelig konsesjon.

Konsesjonæren kan søke om forlengelse av fristen for ferdigstillelse, bygging og idriftsettelse. Slik søknad skal sendes senest seks måneder før utløpet av fristen.

Konsesjonen bortfaller dersom fristen for ferdigstillelse, bygging og idriftsettelse ikke overholdes.

4. Drift

Konsesjonæren skal stå for driften av anleggene og plikter å gjøre seg kjent med de til enhver tid gjeldende regler for driften.

Bytte av driftsansvarlig selskap krever overføring av konsesjon. Eventuelt framtidig skille mellom eierskap og drift av anleggene konsesjonen omfatter, krever også godkjenning fra NVE. Godkjenning kan gis etter søknad.

5. Nedleggelse

Dersom konsesjonær ønsker å legge ned anlegget mens konsesjonen løper, skal det søkes NVE om dette. Nedleggelse kan ikke skje før vedtak om riving er fattet.

6. Endring av konsesjon

NVE kan fastsette nye vilkår for anlegget dersom det foreligger sterke samfunnsmessige interesser.

7. Tilbakekall av konsesjon

Konsesjonen kan trekkes tilbake dersom konsesjonæren tas under konkursbehandling, innleder gjeldsforhandling, eller på annen måte blir ute av stand til å oppfylle sine plikter etter konsesjonen.

8. Overtredelse av konsesjonen eller konsesjonsvilkår

Ved overtredelse av konsesjonen eller vilkår i denne konsesjonen kan NVE bruke de til enhver tid gjeldende reaksjonsmidler etter energilovgivningen eller bestemmelser gitt i medhold av denne lovgivningen.

NVE kan også i slike tilfeller på ethvert tidspunkt pålegge stans i bygging.

9. Miljø-, transport- og anleggsplan

Anlegget skal bygges, drives, vedlikeholdes og nedlegges i henhold til en miljø-, transport- og anleggsplan, som utarbeides av konsesjonæren og godkjennes av NVE før anleggsstart. Planen

skal utarbeides i samsvar med NVEs veileder om utarbeidelse av miljø-, transport- og anleggsplan for anlegg med konsesjon etter energiloven. Haugaland Kraft Nett AS skal utarbeide planen i kontakt med berørte kommuner, grunneiere og andre rettighetshavere. I områder hvor anleggene for kraftoverføringen og kraftproduksjonen er sammenfallende eller krysser hverandre skal tiltakshaverne samarbeide om utarbeidelse av planen. Planen skal gjøres kjent for entreprenører. Konsesjonæren har ansvaret for at planen følges.

Anlegget skal til enhver tid holdes i tilfredsstillende driftsmessig stand i henhold til miljø-, transport- og anleggsplanen og eventuelt andre vilkår/planer.

Konsesjonæren skal foreta en forsvarlig opprydding og istandsetting av anleggsområdene, som skal være ferdig senest to år etter at anlegget eller deler av anlegget er satt i drift.

Tilsyn med bygging, drift, vedlikehold og nedleggelse av anlegget er tillagt NVE. Utgifter forbundet med NVEs godkjenning av planen, og utgifter til tilsyn med overholdelse av planen dekkes av konsesjonæren.

Ved behov for planer etter andre vilkår, kan disse inkluderes i miljø-, transport- og anleggsplanen. Konsesjonæren skal avklare undersøkelsesplikten etter kulturminneloven § 9 før miljø-, transport og anleggsplanen blir godkjent.

Utover det som står i veilederen skal planen særskilt drøfte:

- Riving av 22 kV ledningen mellom Rullestad og Glåmo.
- Dersom det er hekking i kjent jaktfalklokalitet, skal det beskrives hvordan anleggsarbeidet kan gjennomføres for å minimalisere ulempene for denne lokaliteten.
- Hvordan anleggsarbeidet skal gjennomføres i Skreddalen for å minimalisere terrenginngrepet.

